

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
 TELEFON: 363-61.

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
 EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
 FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Maimuni Mózes

halhatatlan szellemét ünnepli a tudományos világ s az egész föld zsidósága. 800 évvel ezelőtt spanyol földön született ez a gondolkodó, akinek munkái nemcsak a zsidóság szellemének fejlődésére, de az egész európai gondolkodásra nagy hatással voltak. Maimuni munkái három csoportra oszlanak. Az elsőbe tartozik filozófiai főműve, a „Tévelygök útmutatója“, mely az arab színezetű középkori aristotelizmus legjelentősebb munkái közül való; a második csoport a szorosan vett vallástudományi művek, melyek közül a „Misne Torá“ impozáns kódexe emelkedik ki; e munkákon kívül Maimuni arab nyelven — melyet különben filozófiai főművében is használ — még orvostudományi műveket is írt. Már e rövid felsorolás is megmutatja, hogy Maimuni korának legátfogóbb szelleme közé tartozik. Munkáját a középkor keresztény gondolkodói is szívesen tanulmányozták s így a „Tévelygök útmutatója“, héber címmén „More Nebuchim“, az európai szellemi fejlődésre is lényegesen hatott.

Miben áll Maimuni tanításának lényege? Igazi zsidó génusza megtalálja az összekötő kapcsot az aristotelesi filozófia és a zsidó vallás szelleme közt. Nála is, mint Aristotelesnél, a létező dolgok rendeltetésük útját követik, mely a tökéletlen, „anyagi“ létezésről a tökéletes, tisztán lényeges létezéshez visz, melyet Aristoteles „formá“-nak nevez. Az ember „anyaga“ a test, „formája“ a halhatatlan szellem; célja pedig az anyagi lét tökéletlenségének levétközése s a fölemelkedés a szellemi létig, mely közelebb visz minden dolgok végső „formájához“ a Mindenhatóhoz. Míg azonban Aristoteles istene tisztá törvényszerűség, szinte passzív foglya a maga tökéletességének, addig Maimuni zsidó felfogásában a Mindenható erkölcsi princípium, jutalmazó és büntető, aki szeretetből alkotta meg világot s az erkölcsi törvény jogarával vezérli azt. Ez Maimuni filozófiájának alaphangja.

A zsidóság vallási gondolkozására

A kritika ellen

Kis epizód az országos gyűlés záróülésén: a községkerületi elnökök egyik legtekintélyesebbje, Biedl Samu szüszegesnek tartotta megvédelmezni az országos gyűlés tekintélyét a „támadás“ ellen, melyet egy sajtóorgánium intézett az egybegyűlt „szentséges és magasztos“ munkája ellen.

Kínos epizód volt; essünk túl rajta. Kínos volt maguknak a tiltakozóknak is. Ne becsljük le egyikük vagy másikuk tisztánlátását; azért a férfiút sem, aki a tiltakozást tekintélyes, s általunk is becsüléssel említett nevével jegyezte. Szentségtörés volt a kritikánk? A zsidóság örök érdekeinek sárbarántása? A magyar zsidóság időfeletti érdekeinek semmibevétele? Ugyan, ki hisz ilyet? Nem, a tiltakozók is jól tudják, miről van szó. Kritikát gyakoroltunk, tárgyi érvekkel alátámasztott, s nem felelőlenül gyűjtogató kritikát; kritikát a zsidóság örök értékei nevében, jogosulatlan személyi és hatalmi ambíciók ellen, melyek hiába öveznék magukat a zsidóság egyetemes és örök eszméinek kijáró tekintéllyel. Ez fáj, ez a különbségtétel: az igaz és eszményi zsidó értékek, a paptisztelet, az erkölcsi alázat, a gyengébbek segítése, az osztó igazságosság nevében fölemelt tiltakozás a hatalmi gőg, az erkölcsi tekintély sarokbaállítás, a hitélet autonómiájának és szabadságának önkényes feláldozása ellen. Tiszteletlenség volt, gúny volt a

Purimspiel emlegetése? Hát beszélhünk komolyan is.

Nem hiszünk annak a munkának értékes voltában, mely minden vonatkozásban csak egy célt ismer: egyetlen vezetőség világi hatalmának emelését az igazi erkölcsi tekintély rovására. Tiszteletlenek voltunk a tekintéllyel szemben? Nos, hát beszéljünk talán arról, hogy hol keresi a zsidóság hagyományos szelleme a tekintélyt, és hol látja azt a most megvalósult statumtervezet. A zsidóság minden időben tisztelte a maga tekintélyeit, de megválogatta, hogy kinek juttatja hódolatát. A jámborsággal párosult tudás, az erkölcsi igénytelenség és szellemi magasztosság: ezek voltak a zsidóságban a tekintély egyedüli jogcímei. Rabbik, tudósok, próféták tartottak igényt tekintélyre, mely nem talmi csillogás volt és nem szorult erőszakra, agitációra, hogy érvényesüljön. Hol van hát az igazi tekintélyrombolás? Nem abban a szabályzatban-e, mely a papot fizetett hivatalnokként emlegeti és működését alárendeli a világi vezetőség hatalmi szempontjainak? Amely a vallás emberét elmozdíthatóvá teszi, akkor is, ha kritizálni mer, s döntő szót juttat a világi hatalmasoknak, kiktől egy szikrányi hagyományos érzületet sem követel meg? Mi tiszteljük a zsidóság tekintélyeit Mózes szellemében, tiszteljük közösségünk nagyjait, egy Lów Immánuel, egy

döntő hatással volt ez a filozófia. Kiviláglik ez abból is, hogy Maimuni „Tizenhárom Hitágazatát“ átvette a zsidó vallási hagyomány s az imakönyv is. Voltak harcok a zsidóságban Maimuni tanítása körül; a filozófiaellenes szigorúan hagyományos irányzat küzdött művei ellen; e harc egyidőben Franciaország és Spanyolország zsidó községeiben renckívül éles formákat öltött, kiátkozásokra és dúló egyenetlenkedésekre is vezetett;

e harc azonban muló epizód volt csak Maimuni szellemének csadalmos történeti útján, s ma az egész zsidóság, a hagyományhű irányzat éppugy, mint a leg-radikálisabb haladó csoport hódolattal ünnepli a nagy gondolkodó emlékét, ki nyolcszáz év távolságából hirdeti, hogy a zsidó szellem magába tudja olvasztani az emberi gondolat egyetemességét, anélkül, hogy le kellene mondania zsidó erkölcsi küldetéséről.

Hevesi Simont, s azt a papot is, aki ma is egyik szellemi vezetője a magyar zsidóságnak, noha idegen földön kell magyarul hirdetni az igét: Kecskeméti Lipótot. Tudjuk, hogy ez igazi vezetők egyike-másika tudomást szerzett a mi cikkünkéről, és nem érzett benne semmi olyast, ami a zsidó szellem megcsúfolása lett volna, hanem csak igazságot, mely az üldöztetésben lesz naggyá. Azt írtuk, hogy a zsidóság élete nem fogja igazolni azt a művet, melynek alkotói és nyertesei oly szívesen adományozzák maguknak a magasztosság jelzőit. És valljuk: ha erőre kap a zsidóságban az erkölcsi hagyomány szelleme, meg fogja tisztítani bántó hibáitól az irány nevében megvalósított tervezetet.

Mennyire kiérett ez az új irány a kritika ellen való tiltakozás hangjából is! Nem volt elég a kritikai hangon való elképedés és harag; a számonkérő szó szankciókat követelt, az egyes hitközségekre bízta, miképpen szerezzenek elégtételt a megsértett zsidó erkölcsi rendnek: egyszóval az elnémitás hatalmi eszközeit helyezte kilátásba. Ezt is elvártuk, ez az új irány maga; s ettől az új iránytól appellálunk mi a ma oly szervezetlen és hangját hallatni sem tudó zsidó közvéleményhez, mely már is tudja, hol a tekintélyrombolás, s hol a zsidó erkölcsi igazság: a kritikában-e, vagy a kritika erőszakos elnémitásában.

Egy keresztyén főpap mondta a mi nap: aki a sajtót támogatja, az Úr házának építésében segít. Nem azt a sajtót értette ezen, amely készséggel odaadja magát áltekinélyek és hatalmaskodó önkényeskedések kiszolgálására. Azt a sajtót értette, amely az erkölcsi eszmény és a szellemi szabadság tudatából merít erőt a maga építő harcához; s az ily kritika jogát követeljük magunknak mi is. Ne mi rajtunk kérjük számon a béke megbontását azok, akiknek egyetlen gondolata a tisztas és erkölcsi alapon álló ellenvélemény letiprása. Ők azt a békét akarják, mely a békéba vert, elnémitott ellenvélemény börtönében honol. Mi igazi békének a szeretet békéjét tartjuk, a zsidóságon belül és kifelé, nemzsidó testvéreink felé egyaránt. Tartották volna tiszteletben a hagyományaiban gyökerező valósi autonómia és az erkölcsi és szellemi erején alapuló papi tekintély jogait: akkor nem lettünk volna „ünneprontásra” kényszerítve. Mi igenis, komolyan vesszük, amit ez a vezetőség akar és végez, és az örök zsidó eszmények mérlegére tesszük, nem a perc és a hatalom mérlegére, mint az új irány ügyes harsonásai. De a zsidóság időfellelti értékeinek szolgálata fontosabb

nekünk, mint a pillanatnyi sikerek és pozíciók hajszolása. Nem személyeket bántunk, hanem eszmények igazáért

küzdünk; és ebben a harcunkban nem fog bennünket elnémitani semmi letorkolás, semmi erőszak, semmi fenyegetés.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Streicher Németország vereségét ünnepli

Részlet Julius Streichernek, a jólismert nürnbergi antiszemita-vezérnek egyik beszédéből: „A jól látók ma már megmondhatják, hogy, ha mi nem vettünk volna el a háborút, a zsidóké lett volna a győzelem. Akkor a német nép még csak néhány évtizedig élt volna, hogy aztán végpusztulását érje meg; mert az a Németország, mely zsidókat nemességgel tüntetett ki, idegenfajuknak, akikről a kereszténység alapítója azt mondotta, hogy az ördög az apjuk, — az ily Németország számára a világháborúban kivívott győzelem a pusztulást jelentette volna.” Az ember megdermed egy beteg elmének ilyen gyötrelmes bukfeneci látára. De ez a mániákus okoskodás nincs valami szörnyű következetesség híján. A német vereség volt az a mag, melyből a nemzeti szocializmus uralma kihajtott; tehát a vereséget úgy kell tekinteni, mint a német megújulás zálogát, míg a császári Németország győzelme, melyben a zsidókat nem zárták ki a tudományok műveléséből s még a nemesség sorából sem, a végpusztulást jelentette volna. Így győzedelmeskedtek egy bomló agyvelőben a párteszmé még a hazaszeretet fölött is

Maimonides ünneplése Spanyolországban

Maimuni (Maimonidesz) Mózes születésének 800 éves fordulója a spanyol nemzet hivatalos ünnepévé lett. Maimonidét boeszt ki Spanyolország melyen héber felírás van, éppugy, mint Cordova város hivatalos meghívóin, melyeket a március 30.-i ünnep alkalmából küldött ezét. Ma Spanyolország büszkén vállalja magáénak a zsidó filozófust, akinek mű-

vei oly nagy mértékben járultak hozzá az antik filozófia európai elterjedéséhez. Vannak a történelemnek ilyen szimbolikus fordulatai. Maimuni népét alig háromezred évvel a nagy filozófus halála után kiűzték Spanyolországból. Az „élsődi” faj eltávózása nagyban hozzájárult az ország gazdasági leromlásához; azok az országok pedig, ahová a „kiszákmányolók” menekültek, a gazdasági virágzás útjára léptek. Véletlen ez? A történelem útját bizonyára nem csak a zsidóság sorsa szabta meg, de hozzájárult irányításához; és az sem véletlen, hogy ma az az ország, mely négyszáz évvel ezelőtt kiűzte a zsidókat, legfőbb állami hatóságaitól kezdve hódol a zsidó filozófus emlékének.

A görög zavargások és a tráciai zsidóság

A görögországi republikánus fölkelés súlyos napokat hozott a tráciai zsidóságra. A felkelők jelszavai között az antiszemitizmus is szerepelt, s a harcok idején a kavallai és serresi zsidóság súlyos órákat élt át. A fölkelő csapatok sarcolták a zsidókat, s a vezéreik azt ígérték nekik, hogy Szaloniki elfoglalása után szabad rablást engednek nekik a zsidók izleteiben és házaiban. A kormánycsapatok győzelme súlyos megpróbáltatásokat hártott el zsidók felől, kiknek magatartása különben egységesen lojális volt. A kormány győzelme után Szalonikiben betiltották a szélső antiszemita lapokat és kiadják. Levandis, a kiutasítottak között van. A szaloniki-i városi tanácsba pedig a száműzött republikánusok helyébe zsidó tagokat is neveztek ki, így a La Prensa és az Acción spaniol zsidó lapok főszerkesztőit.

Svájc védekezik az antiszemita békebontás ellen

A múlt évi antiszemita zavargások során Zürichben két napra őrizetbe vették dr. Hennem, az antiszemita „Nemzeti Front” vezérét. Henne utólag tiltakozott elfogatása ellen, tiltakozását azonban a zürichi kerületi tanács elvetette azzal az indoklással, hogy a hatóságoknak nemcsak joguk, de kötelességük volt a zavargások intézőjét őrizetbe venni.

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN
 II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
 KÜLÖN NAGY LERAKAT
 ALKALMI VÉTELEKBŐL
 LEGOLCSÓBB ÁRON
 II., ZÁRDA U. 3
 Margit körút sarok.

Hartstein Lajos, az Orthodox Központi Iroda ügyv. elnöke — a „Zsidó Élet“ munkájáról

Igen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Kedves Barátom!

A „Zsidó Élet“ megindulásakor nagy reményeket fűztem e lap működéséhez.

Első sorban személyi szempontból láttam garanciát arra, hogy a „Zsidó Élet“ a hazai zsidóság jól felfogott érdekeinek lesz mindenkör megbízható szószólója. Az Ön családja kimagasló egyéniségeket, tudós papokat, vezéreket és hű harcosokat adott az orthodoxiának. Ön ebben a gondolatkörben nevelkedett és ennek a tanításnak a nyomdokain halad.

Tudtam, hogy *tiszta hitélet és hamisítatlan hagyomány az Ön lapjában lelkes védelmet és támogatást fog találni*. Jellemében, írói és újságírói képességeiben, szerkesztői tapasztalataiban biztosítékot láttam arra, hogy a „Zsidó Élet“ nem szegődik hamis célok és önös érdekek szolgálatába és hogy a *zsidóság komoly problémáit tárgyilagosan, szent vallásunk parancsainak és szeretett hazánk nagy érdekeinek figyelembevételével tárgyalja, propagálja és segíti kedvező megoldáshoz.*

Túl a kezdet nehézségein, a „Zsidó Élet“ megerősödve került ki a zsidósá-

ért folytatott küzdelmeiből és most, hogy a harmadik évfolyam új szakaszához érkezett, örömmel konstatalom, hogy nem csalódtam Főszerkesztő Úr lapjához fűzött várakozásaimban. *Formailag mértékadó szerénység a zsidó érdekek védelmében, lényegileg állhatatosság és megalkuvás a vallási kérdések taglalásában, — ezek jellemzik a „Zsidó Élet“ eddigi pályafutását.* Különösen ki kell emelnem ez alkalommal, amit öbudai *Freudiger Ábrahám*, a budapesti orthodox hitközség illusztris elnöke is hangsúlyozott az Ön lapjának legutóbbi ros-hassonoi számában, hogy *nagy szeretettel és impozáns szellemi fegyverekkel karolta fel és védte meg a jesivák ügyét, amely kérdésnek messzeható fontosságát éles szemmel ismerte fel.* Emellett *minden jó zsidó ügy önzetlen és bátor védelmezőre lett Önben.*

Üdvözölöm ezen a helyes úton Főszerkesztő Urat és hiszem, hogy a zsidó közvélemény és az orthodox nagyközönség a jövőben is méltányolni fogja a „Zsidó Élet“ tiszta törekvéseit.

Öszinte régi barátsággal

5695. Ádár havában.

Hartstein Lajos

Dr. Kriszthaber Adolf: Benyomások az Izr. Országos Gyűlés záróünnepélyéről

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Ön azt kérdi tőlem, hogy milyen benyomásaim voltak az izr. országos gyűlés záróünnepélyéről.

Ha erre röviden akarnék válaszolni, egyszerűen azt mondanám, hogy milyen lefolyása volt az egésznek, úgy méltó volt a befejezés is. Nem jutott volna senkinek sem eszébe — a tárgy komolysága szempontjából, hogy tudomást vegyen arról a nagyon is jellemző elnevezésről, melyet az Ön b. lapja legutóbbi számában az országos gyűlés lefolyásáról írt, ha egy túlbuzgó, előkelő tagja a gyűlésnek nem tartotta volna

szükségesnek azt a rendkívüli felszólalást, ha a kérdéses ülés napirendje előtt hangzott el.

A komolyságot tudvalevőleg csak egy hajszál választja el a komikumtól, s ha ez volna célja Szeged érdemes elnökének, úgy jó szívvel mondhatjuk, hogy ez teljesen sikerült is neki. Mert utóvégre bármennyire is fásultak voutunk és bármennyire is rosszul esett az országos gyűlésnek a lefolyása, tárgyalási modora és eredménye, helyesebben *eredménytelensége*, azt senki sem vette rossz néven, hogy iparkodtak ennek a komoly dolognak komoly külsőt is adni, hogy méltó legyen ehhez a kérdéshez, amely az egész magyar zsidóságot nagyon is közelről érintette. És ezért, ha voltak is a nagygyűlésen olyanok, akik a tárgyalások eredményét sajnálatraméltónak és veszélyeseknek tartották, mégsem zárkózhattak a záróülés komolyságától és annak hangulatától, amikor a látszólagos befejezést kellett megállapítani. Ezt a komolyságot nagyon is

veszélyeztette az a felszólalás, amely egy olyan lapnak, mint a „Zsidó Élet“ komoly tárgyú cikkeit — nem is megokolt módon — úgy állította be, mint azt valóban megtette. Ön utóvégre nem tett egyebet, mint lelkiismeretesen mellé állt olyan érdekeknek, amelyeket az országos gyűlés munkálatai veszélyes eredményekkel fenyegettek és illő, de semmiképpense tapintatlan kritikával illette, rámutatván azokra a szempontokra, amelyeket az országos gyűlés túlnyomó része nem hogy nem látott volna, de nem akart meglátni. Ezáltal lehetővé tette azt, hogy az olyan nehezen várt rend és konszolidáltság a magyar zsidó felekezet dolgaiban be ne következék, hanem ellenkezőleg, a még meglevő is a legnagyobb mértékben veszélyeztessék.

Uglátszik, hogy az Ön cikke nagyon is elevenjére talált azoknak a köröknek, amelyek minden kímélet nélkül céljaikat keresztül akarják hajszolni anélkül, hogy meggondolták volna, hogy *helyes-e, jogos-e, méltányos-e, és egyáltalában helyén való-e — különösen a mai időkben — olyan intézkedéseket kieroszakolni, amelyek inkább kárára, mint előnyére válhatnak, a különben is eléjé megnyomorított magyar zsidóságnak.* Így azonban az a tiltakozás valóban kómikussá vált, mert ha voltak sokan, akik egyáltalában nem gondolkoztak afelett, hogy tulajdonképpen milyen benyomást is tesz az országos gyűlés tárgyalása és annak eredménye, ennek a napirend előtti felszólalásnak a hatása alatt okvetlen gondolkodóba kellett, hogy essenek és végeredményben: arra a megállapításra jutottak, hogy ha nem volna igazság a cikkben, nem tartották volna szükségesnek ilyen ünnepélyes alkalmat felhasználni arra, hogy lapnak nekirohanjanak és sujtó villámmal sujtsák.

Szerény nézetem szerint egészen ellenkező hatást ért el a napirend előtti

HIMZETT GRENADIN

FÜGGÖNY

7-50

ágyterítő 15.— P

LÖWY ARTHUR

Budapest, VII., Király-u. 15.

Orth. כשר של חסה

TOKAJI

5 puttonos régi aszu literenkint . . P 2—
Asszumálás „ „ P 1—

3 litertől,
kölcsön-hordóban 20 l-től felfelé

SCHWARCZ MIHÁLY bornyagtermelő
Sárospatak—Tokajhegyalja

felszólalás, mert azt a benyomást tette, mintha felhívna a figyelmet arra a lapra, amely eddig megingathatatlanul foglalt állást az igazság mellett és azért méltán megérdemli, hogy kellő reklámmal lássák el olyan helyről, ahol rá is figyelnek.

Legyen tehát nyugodt igen tisztelt Szerkesztő Ur, ez a villám az Ön lapját nem sujthatta, ellenben annak fényénél még jobban kiemelkedett az Ön lapjának tendenciája, amely bírt azzal a bátorsággal, hogy szembeálljon az olyan gondolkodással, amely lehet egyese-eknek jó, de az egész felekezetre okvetlenül káros. Ez a villám tehát a „Zsidó Élet”-et nem sujtotta hanem azokat, akik ezt olyankor vették igénybe, mikor csak dörgése hallatszott, de sujtani nem sujthatott, mert a villámhárító felfogta és ez a villámhárító; a nevet-ségesség.

Egyébként megragadom az alkalmat, hogy a budai izr. hitközség nevében ezúttal is hálás köszönetemet nyilvánítsam azért a bátor helytállásáért, melyet hitközségem veszélyeztetett érdekeinek védelmében kifejtett, aminek — biztos hiszem, — még meg lesz az eredménye.

Kiváló tisztelettel
Dr. Krisztháber Adolf
a budai izr. hitk. elnöke.

Sorsdöntően fontos,

hogyan az osztálysorsjátéknál mindenki ragaszkodjék pár évig a sorsjegyszámához. Nagyon valószínű, hogy amely számokat nem húzták ki eddig, majd ezután részesül a Fortuna istenasszony kegyeiben, mert a szerencse forgandó és változó. Mindenkinek és minden egyes sorsjegynek egyenlő az esélye, azért türelem, kitarítás a fődolog. Elmúltak azok az idők, mikor a reménységről le lehetett mondani. Senki sem tudja, mit rejteget a jövő! Hátha most fog sikerülni! A lehetőséget, ez alkalmat nem szabad elszalasztani.

Parabola

Irta: Dr. Groszmann Frigyes

Az állatok királya, az oroszlán beteg. Az állatok serege segítségére siet. Mindegyik igyekszik a tőle telhető legjobb gyógyfüvet királyához vinni. A saskeselyű elhossa a legmagasabb hegy-orom ritka növényzetét, oly magaslatról ahová más földi lény föl nem jut. A vakondok a föld mélyéből hozza elő egy fa gyökerének gyógyhatású, finom szárait és azt vitte el az oroszlánnak.

Végül jött a kigyó: Királyom! Vékony testemmel a sziklák szűk hasadékaiba szálltam le, ahová birodalmad világából senki sem juthat, s ime onnan hozom szájamban sebedre a legjobb gyógyfüvet, fogadd tőlem kegyesen. És szól az oroszlán: Igazad van, oly gyógyfüvet hoztál nekem, melyhez birodalmam más lénye közel nem férközhetett. A gyógyfű bizonyára a legjobb gyógyszer, de a szájadból nem fogadhatom el, mert a te szájadban — mérge van.

Vigyázat! Igéretnek gazdasági szociális bajainkra, bármily gyógyhatásuaknak látszanak, ne üljünk fel nekik, mert ott van szájukban a méregfog. Nemcsak az a fontos, hogy mit mond, hanem az is, hogy ki mondja.

A madarak királya gyűlésre hívja össze az ég madarait. A gyűlés helye magas kőfállal van körülvéve. A világ minden tájáról repülnek a madarak a gyűlés helyére. Együttül a madár-parlament és meg akarják kezdeni a gyűlést, amidőn a kőfal kapuján csőrével erősen kopog a kacska és a liba és kéri bebecsájtásukat a gyűlésre. Ekkor kiszól a madarak királya: Ti nem nyerhettek bebecsájtást, mert ha madarak vagytok akkor repüljétek át a kőfalat. — ha pedig repülni nem tudtok, akkor nem is vagytok madarak és így nem tartoztok közénk. (Mindkét állatmese atyámnak, Groszmann Gyula ipolysági főbírónak z. c. l. „Minchasz Jehuda” című munkájából való.)

Akik a legegység emberi jogok magasságáig emelkedni nem tudnak, akik gyöngye tollukkal és csőrükkel hamis gyémántok csillogtatásával keresnek utat az érvényesülésre, kik a meglepetésig hűen burkolóznak tetszetős eszméi ragyogó köntösébe, de amidőn arról van szó, hogy küzdjenek is értük nyílt síakkal, akkor szárnyszerűen hullanak vissza — azok nem tartoznak közénk.

kezdődött a haldokló Goethe halálos ágyán több világhosszág után kiáltott. Utolsó életfelfolbanásában benn van minden ember természetes megnyilatkozása.

Minden akció — mondja az író — fáklyák világhosszágával indult diadalujára és minden reakció a lámpák leoltásával kezdődik. Nekünk fáklyák, világlító fáklyák kellenek...

Elnökválasztás a pesti orth. hitközségben

A budapesti aut. orth. izr. hitközség választmánya f. hó 24-én tartotta alakuló ülését. Deutsch Géza választási bizottsági elnök szívélyesen üdvözölte az újonnan megválasztott választmányi tagokat és a heti szidra szavait citálva kifejtette, hogy a választmányi tagság a hitközségben, nemcsak tisztséget, hanem egyúttal felelősséggel járó kötelezettséget is jelent.

Mayer Miksa választmányi tag az összes hitközségi tagok óhaját tolmácsolta, midőn indítványozta, hogy tekintettel arra, miszerint óbudai Freudiger Ábrahám a hitközség összes tagjának teljes bizalmát és rokonszenvét bírja, továbbá arra való tekintettel, hogy eddigi elnöki működése alatt a hitközség körül hervadhatatlan érdemeket szerzett, — válassza meg a választmány újra közfelkiáltással hitközségünk elnökévé.

A választmány Mayer Miksa indítványát nagy lelkesedéssel fogadta, óbudai Freudiger Ábrahámot immár a kilencedik ciklusra közfelkiáltással hitközségi elnökké választotta és elhatározta, hogy a jelenleg Abbáziában üdülő elnököt alábbi szövegű táviratban üdvözli:

— Örömmel értesítjük, hogy mai választmányi ülésünkben Méltóságodat nagy lelkesedéssel ismét egyhangúlag hitközségünk elnökévé választottuk meg. Biztosítjuk szeretetünkről és ragaszkodásunkról. Kívánjuk, adjon a Mindenható tartós egészséget, hogy legjobb erőben szentelhesse magát továbbra is közügyeknek ad méó veesirum.

Óbudai Freudiger Ábrahám sürgönyileg köszönte meg az iránta tanúsított bizalmat és engedve a közóhajnak, az elnöki tisztséget elvállalta, ami a hitközségi tagok körében általános örömet keltett.

Ha lájós lábai! gyógyítani akarja és elegáns cipőben akar járni, akkor cipőt **NAGY S.** modern ortopéd-cipészéknél készíttesse: **Muzeum-körút 11** Gr. Károlyi u. old. Thivó 86-1-66

A világ teremtése a világhosszúval

Egy kis esztétika

Így is mondhatnám: *Szerény lecke az esztétikából.* Mert *leckének* szántam, amit mondani akarok. De hogy félreértés ne essék, megismétlem: *leckének*, nem pedig *leckéztetésnek!* A *lecke* mindig egy bizonyos kitűzött témáról szól. A tárgya determinálja és az, amit mondani akarok róla. A *lecke* tehát *személytelen*. Csak a tárgya van előre kipécézve, de ez nem egy bizonyos személynek szól. Tehát *mindenkinek* szól. Szóval én senkit sem akarok kipécézni, én csak *leckét* akarok tartani.

Még pedig a „*Purimspiel*”-ről.

Hát hogy hiba ne essék és mindenki megértse a dolgokat, először is ismertetni fogom röviden, hogy mi lesz az esztétikai leckémnek a tárgya. Hát a tárgya — egy dráma. Minthogy pedig a dráma lényegét a cselekmény, az emberi indulatokból és szenvedélyektől elindított és irányított cselekmény teszi, szükséges tehát, hogy először is ezzel ismerkedjünk meg. Régi iskolai emlékeink között erre azt a formulát találjuk; a dráma tartalma a következő:

1. A magyarországi neológ zsidóság — mindenki tudja — a közelmúltban kongresszust tartott, hogy a felekezeti közélet számára a régi alkotmányt újjal cserélje ki, azaz, hogy a régit „kiegészítse”. A kongresszus egy teljes hélig tárgyalta és aztán — *re bona gesta* — hazaszéledt. Utóbb még vissza kellett jönnie egy napra, hogy egy-két függőben maradt kérdést is befejezéshez juttasson.

(Idáig van a dráma expositioja. Utána — mint minden jól szabott drá-

mában — itt is mindjárt a bonyodalom következik.)

2. A bonyodalmat, vagyis esztétikai nyelven szólva: a drámai konfliktust az okozta, hogy lapunkban, közvetlenül a fent említett záró-értekezlet előtt, „*Purimspiel*” címen cikk jelent meg, amely szatirikus hangon (l. Révai-Lexikon „szatira” címszó alatt!) pertraktálta azt, hogy *mi történt rosszul a kongresszuson, vagy mi nem történt*, aminek történnie kellett volna, *mi kellett megdőbbernést és mi fájdalmas mosolyt, mi volt látszat és mi volt a valóság...* stb. stb. S minthogy a cikkeket *írói* szándékból, *írói* célzattal és *írói* formában alkotott írásműveket szoktak lenni, amelyek valami *mellett* vagy *ellen* hangulatot akarnak teremteni, a mi cikkünk is ilyen hangulatkeltő *írói* eszközökkel élt és szatirikus beállításban „*purimspiel*”-ra emlékeztetőnek érezte és találta a kongresszus sok-sok, fájdalomosan fonáknak mutakozó fogyatkozását. Az író joga, hogy mosoly és tréfás hang mögé rejtsen azt, ami neki fáj, ami őt bántja. Ezt tette a mi vezércikkünk is és ehhez joga volt!

A mi drámánkban itt ért a konfliktus a tetőponthoz. Most következik a fordulat, amely heves kitörések után viszi a cselekményt a kibonyolódás útján a vég felé.)

3. Ekkor történt, hogy a kongresszusi záróülést megelőző községkerületi einöki értekezlet elhatározásából az országos gyűlés megnyitása után napirend előtti felszólalás formájában dr. Biedl Samu szegedi elnök úr megróta, na-

gyon-nagyon megróta a cikket, hogy az még sem járja, hogy a kongresszus „szent és felséges” munkáját valaki így kifigurázza. Ő tiszteli a sajtószabadságot és elismeri a kritika jogát, de hát ezt még sem bírja el. Javosolta is, hogy a kongresszus foglalkozék az ügyvel. És a tragikus kifejlés bizonyára el nem maradt volna, ha Stern elnököt meg nem ihleti a hellén tragédiák szelleme és *deus ex machinaként* el nem intézi vértelenül az ügyet azzal a kijelentéssel, hogy „napirendelőtti felszólalásról lévén szó, sem vitának, sem határozathozatalnak helye nincs.” Függöny!

(*Most jön kérem az esztétikai analízis.*)

Drámánk tárgya az életből van véve és erős naturalisztikus vonások érzetlik a szereplő alakok életteljeségét. Dr. Biedl Samu, a nagy drámai hév képviselője ebben a drámában. Az ő egyénisége a tiszteletreméltó felháborodások, a nemes méltalankodások *szenvedélyes* hangú kitöréseiben szokott kibontakozni. Nemcsak ebben a drámában, az éleiben is. Legutóbb is, ... deez komoly: amikor felekezetünket a családi élet tisztasága szempontjából méltatlan és igaztalan támadás érte, az egész zsidóság hálás tapsai között és élénk rokonszervtől kísérve utasította vissza igazán heroikus nemes pátozzsal az igazságtalan ráfogásokat. S mi büszkéek voltunk akkor rá, a legmélyebb tisztelettel hajottuk meg előtte zászlónkat. De... (s itt jön most megint az esztétika!) *A közélet nem lehet egy stílusban végigverekedni.* Az ágyú nem mindig és mindenütt jó, néha a panganét kell. Meg aztán azt is tanítja az esztétika, már t. i. a közélet esztétikája, hogy a bunkó sem a kézben, sem az ajkon *nem artistikus*. Továbbá: Az esztétika mindig hibáztatja a drámai hősök olyan jellemrajzát, amelyben ellentmondás és össze nem illő, tehát valószerűtlen vonások kerülnek össze. Már pedig esztétikai szempontból igazán nem illik össze, hogy egy közéleti vezérférfiú, aki a közjóért munkál, ne bírja el a kritikát, és ahelyett, hogy érv ellen érvel harcolna — damaskusi penge ellen — a kritika helyett a kritikus ellen megy ököltre. Nyilvánvaló, hogy a dráma el van hibázva.

(*A modern kritikusok a dráma esztétikai méltatásától elkülönítve szoktak, riportszerűen, beszámolni a bemutatás előadásáról, a közönség viselkedéséről is. Mi is megtesszük. Ime*)

A közönség a dráma előadását egyes érzelmekkel fogadta. Akadtak olyanok is, akik a dráma hőseit rokonszenvesnek találták, voltak, akik kifogásolták. A közönség hangulatát jellemzik

ÁDÁR HÓ ÖRÖMEIHEZ TARTOZIK

A KOSER CERES-SSEL elkészített omlós purimi kalács, kindli és sütemények!

KAPHATÓ:

MINDEN FÜSZER

ÉS CSEMEGEÜZLETBEN!

GYÁRTJA: Hutter és Lever Rt. BUDAPEST-VII. ERZSÉBET-KÖRÚT 6.

a következő apróságok is. Az egyik ezt mondta: „Mit esodálkoztok az eseten? Ha a kongresszuson elverték rajtunk a port, csak természetes, hogy megpróbálják elvinni a port azon is, aki védelmükre kelt. De úgy kell neki, miért fogja ő pártját a rabbiknak. — Egy másik: „Ez a harc, illetőleg ez a támadás nem meglepő. Ha végignézzük kik viszik a zsidó közéletben a vezérszerepet: itt egy bankár, ott egy vezérigazgató, vagy más közgazdasági tekintély stb. — itt aztán egészen bizonyosan nem a napirend előtti felszólalókra gondoltak! — akkor igazat kell adnunk egy kiváló írónknak, aki ezt a mai képet így jellemezte: „A szócherek harca a szóferok ellen” — Pedig hát tulajdonképen a „könyv népe” volna! . . .

Közben pedig lapunkat igazmondásért elárasztják a hálás olvasók gratulációikkal. *Spectator.*

Az Országos Gyűlés záróülése

Március 20-án déltizen négy óra körül összeült a kongresszusi zsidóság országos gyűlése. Előzően délben a hitközségi elnökök értekezlete tárgyalta meg a délutáni napirendet, amelyet dr. Biedl Samu zaredi községkerületi elnöknek a kongresszus tanácskozásai és munkája dolgában gyakorolt kritikánk elleni tiltakozása vezetett be.

Stern Samu elnök üdvözölte a kultuszminiszter képviselőjében megjelent dr. Jalsowiczky Károly miniszteri tanácsost, aki melegen köszönte a fogadtatást és biztosította az országos gyűlést, hogy a legnagyobb jóindulattal figyeli a zsidó hitfelekezeti autonómia törekvéseit.

Az országos gyűlés ezután a részletes vita során függőben tartott szakaszokat tárgyalta. Dr. Munkácsi Ernő referátuma után dr. Frenkel Ernő bicskei főrabbi, dr. Orova Zsigmond óbudai hitközségi elnök, Róna Miklós és Stern Samu elnök valamennyi szakaszt az előadói javaslat értelmében fogadta el. Dr. Löw Tibor ítélőtáblai tanácselnök az egyeztető bizottság akadályozott elnökének dr. Gallia Béla kúriai bírónak helyettesítésében előterjesztette a bizottság módosításait, melyeket a gyűlés magáévá tett.

Stern Samu elnök méltatta ezután záróbeszédében az országos gyűlés munkáját és megemlékezett a kormányzó, valamint a kormány jóakarató támogatásáról. Köszönetet mondott munkatársainak is, majd Szántó Jenő országos irodai alelnök Stern Samu elnöknek mondott köszönetet. A gyűlés dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi megkapó szépségű imáival ért véget.

Az unifikáció útja Budától-Kőbányáig Szélcsend az orthodox-neológ fronton

A „Zsidó Élet” mult évi első számában pillantotta meg az unifikáció körvonalait abban a zeloadásban, melyet Stern Samu országos irodai elnök a Rabbiszeminárium Teológiai Körében tartott az akkor beharangozott új statutum-tervezetről. Lényegében a másfél évtizeddel azelőtt felbukant, de ép oly gyorsan le is tűnt Nagy-Budapesti Hitközség tervét melegítette fel, amelyben a pesti hitközség pénzügyi céljai játszották a főszerepet. A Pestről Budára törő népvándorlás okozta jövedelemesökkenést instigálta a pesti hitközséget az unifikáció lanszirozására és a statutum adómegosztási rendelkezéseiben keresett segítséget céljai biztosabb megvalósításához. Az unifikáció csak külső forma volt, a lényeg az adómegosztásban rejlett.

Mi rávilágítottunk nyomban a statutum mögött rejtőzö gondolatra és a legközelebről érdekelt budai, óbudai, kőbányai hitközségek rögtön kiállottak a perondra önállóságuk védelmében. Később, hogy az az előkészítő tervezetben nyilvan megmutatkozott az adómegosztás, magu kemellett találtak a pestkörnyéki hitközségeket is. Erős küzdelmek folytak a szervezeti bizottságban és a hitközségi elnökök értekezletén, javították, foltozták az ominózus X. fejezetet, — újabb tanácskozások, viták, kapacitálások után tömpult a vita éle s mire a statutum tervezet elérkezett az országos gyűlés elé, a történelmi szükségesség felé irányított

közhangulat — talán kifáradva a hosszú harcban is — többé-kevésbé a rezignációba torkolt.

Az anyagi viszonyainál fogva legkedvezőtlenebb helyzetben levő kőbányai hitközség, mely egy éven át többször hangoztatta önállóságához való ragaszkodását, végre is a „gazdasági együttműködés” révében kötöttki. A kőbányai hitközségnek ezt a zelhatározását már hetekkel azelőtt jeleztük, nyilatkozott róla lapunk hasábjain Boschán elnök úr is és mi igen objektíven tárgyaltuk a fordulatot, méltányoltuk a kényszerítő körülményeket, melyek erre az zelhatározásra bírták őket. A vasárnapi közgyűlés némi módosítással szótöbbséggel tudomásúvette a javaslatot és mi szívből kívánjuk, hogy az enyhéknek egyáltalán nem mondható egyezségi pontok ellenére kőbányai testvéreink ne csak látszatra, hanem a valóságban meg tudják tartani autonómiájukat. — Óbuda novemberi közgyűlésén kötötte le magát ismételen autonómiája mellé, a budai hitközség pedig, amely a pesti hitközség érdekeltiségi helyzeténél fogva az egész unifikáció, illetve pénzügyi akciónak, tehát a statutumok adómegosztási rendelkezéseinek is tulajdonképeni célpontja volt, a támadások kíméletlen pergőtűzében is rendíthetetlenül állott 800 éves autonómiája, az ősi hitközség erkölcsi és anyagi érdekei mellett. Ez a harc az adómegosztási javaslatoknak az országos gyűlésen történt túlynyomó szó-

SEL PESZACH CUKOR

az orthodox hechserre reflektáló
hithű hazai zsidóság részére

ez évben is

Központi Irodánk irányítása mellett
készült. Ezt a felragasztott
1935. évi dátummal
jelzett vignettkal tanusítják.

A cukor gyártása ez évben is a **Selypi Cukorgyár R.-T.-nál** (Budapest, V., Zrinyi-utca 14.) történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási főfelügyelete alatt. **Központi Bizottságunk Rabbikollégiumának vallási döntése szerint: az orthodox hívek csak olyan kereskedőknél szerezhetik be SEL PESZACH CUKOR szükségletüket, akik üzletükben kizárólag ezen központi felügyelet alatt készült cukrot árúsítanak, nehogy az esetleges elcserelésből vagy összekeveredésből vallási tilalomszegések keletkezessenek.**

Budapest, 1935. évi március havában.
A magyarországi autonóm orthodox izraetita hitfelekezetek
KÖZPONTI IRODÁJA
(Budapest, VI., Eötvös-utca 19. szám.)

többségével nem ért véget. Fájdalmasan állapítjuk meg, hogy a fölöslegesen és indokolatlanul felidézett harc olyan irányba hajlott, amely a békés megegyezést helyett a szakítás felé viszi a magyar zsidóságnak ezt a különösen egymásra utalt két legnagyobb hitközségét. A budai hitközség keddi közgyűlésén dr. Kriszthaber elnök beszámolt a kongresszus lefolyásáról, s az előljáróság úgy találta, hogy a hitközségnek világosan kijelölt útja: jogorvoslattal élni illetékes helyen az orsz. gyűlésnek a budai hitközséget sérelmesen érintő határozatai ellen. Az előljáróság az alkotmányosság legszabadelvűbb értelmezésével szükségesnek látta a képviselőtestület jóváhagyását is kéri elhatározásaihoz és e célból április hó 11-re közgyűlésbe hívta a képviselőtestületet.

Nem szolgálja a béke ügyét az a hajsza sem, melyet az unifikációsok sajtóban és az agitáció egyéb eszközeinek igénybevételével a Budai Chevra ellen kezdtek a vasárnapi tisztújító közgyűlés előkészítéseképpen. A budai chevran keresztül szeretnék ledönteni a budai hitközség autonómiáját. Nem fog sikerülni: őrt áll a budai zsidóságnak ősi tradíciói fölött virrasztó gondoskodása!

Az orthodox-neolog fronton egyelőre szélesed van. A neologok országos gyűlésének befejező tanácskozásán a hitközségekkel való kiválások és az imaegyesületek alakítására vonatkozólag az orthodoxoknak az adómegosztáshoz való hozzájárulás reményében tett engedmények dolgában az Orthodox Központi Bizottság fog végérvényesen határozni, amely azonban előreláthatóan már csak Pézsach után fog összeülni. Az ellentétek kétségkívül enyhültek, de azért korai volna túloptimista jóslásokba bocsátkozni. Rövidesen ez is eldől...

— **OLVASÓINKAT** tisztelettel kérjük, hogy az esedékes előfizetési díjakat szíveskedjenek kiadóhivatalunkhoz (Budapest, VIII., Mátyás-tér 17.) eljuttatni.

Az új Kuzari

Történelem és természet

Irta: Dr. Grózingér M. József

W. Wildeband idiografikus és nomotetikus fogalomalkotás és H. Rickert természet- és kultúrtudományi közti megkülönböztetése óta a filozófiai irodalomban közhelyé vált e két ellentétes fogalmakkal való operálás. A történelem és a természet, a szabadság és köztötség képezi az alább tárgyalandó Breuer két könyve tartalmát is. (L. Isaac Breuer, Die Welt als Schöpfung und Natur. Frankfurt a. M. 1926. Der neue Kusari. Ein Weg zum Judentum, 1934.) Az egyik (Die Welt als Schöpfung und Natur) filozófiai-szociológiai és politikai-valláspszichológiai esszék gyűjteménye. A másik (Der neue Kusari) regény alakjában, párbeszédes formában adja elő ismeretelméleti és vallásfilozófiai, valamint politikai nézeteit. Az elsővel (Die Welt als Schöpfung und Natur) kezdjük.

Breuer „egy zsidó filozófiai rendszer prolegomenájának” szánja könyvét és a címül használja „alkotás és természet” (Schöpfung und Natur) fogalmait is kanti értelemben veszi és teremtés, illetőleg alkotás alatt azt érti, amit Kant magánvalónak mond, természet alatt ellenben azt, amit Kant a megjelenés világának nevez. A kanti fogalmazás határozza meg Breuer történelmi kategóriáit is. A szabadság és köztötség, a természet és teremtés vagy alkotás az a két kategória, amely Breuer szerint a zsidó történelem, a zsidó történelmi élet hordozója. Vagy az ő terminológiáján szólva: a zsidó történelem az adamitikus természetserűség és a szinaitikus törvény szabadság, az adamitikus és a noaitikus természetköztötség és a dekalógikus parancsolatszabadság dualizmusának színtere.

Ez a kettősség áll szemben az individualumban egymással, a lélek és a test, a szabadság és a köztötség vívja örök harcot az emberben. A természetköztötség

azt látja, ami van, a lélek ellenben azt, aminek lenni kell. A teremtés szabadsága azt mondja, legyen, a természet viszont belenyugszik abba, ami van. A zsidó történelemnek és rajta keresztül az egész emberiségnek az a hivatása, hogy a természetköztötség adamitikus korszakát a tízparancsolat hozta szabadság színaitikus igehirdetése váltsa fel és a „lélek” „legyen”-je lépjen a természet „van”-ja helyébe. Az ember csak akkor kerekedik felül a természet val fatalizmusa fölé, ha a lélek „legyen”-je tartja kezében a hegemóniát a természet determinálta „van”-ja fölött. A kellő és létező könyörtelen harcából az ember akkor kerül ki győztesen, ha a lélek spontán elhatározása adja az impulzust cselekedeteink elbírálásánál. A döntő faktor, a domináns vezérelv, a szabad elhatározású lélek principiuma és a zsidóság történelmi feladata abban áll, hogy ezt a magasabbrendű eszmévilágot megvalósítsa. A lét törvény determinizmusa és a „kell” szabadságának két pólua közé szorított emberiséget az abrahamizmus istentörvénye szabadította ki és a szinaizmus mózesi szabadság gondolata mutatja az utat, amely a természetköztötség és az emberi szabadságért vitt nagy gigantomachiából a tiszta moralitás felé vezet. A szinaizmus szabadság eszméje volt az a titkos erő, amely a zsidóságot fenntartotta. A természetköztötség régen véget vetett volna a szétzórtságban élő Izrael életének. A „kellő” enje, a teremtés szabadsága, a „legyen” történelmi hivatása, az isteni sugallat tudata konzerválta a zsidóságot. A teremtés supraindividuális értékmegvalósító tudata kiszabadította a természetköztötség alól és örökkévalóságot biztosít számára. hogy a szabadság (teremtés = Schöpfung) eszményét megvalósíthassa.

Ezeket a gondolatokat fűzi tovább Breuer legújabb regényszerű könyvében (Der neue Kusari) és róla essék még néhány szó. A regény hőse Róden teljes asszimiláltságban és a vallást illetően teljes tudatlanságban nőtt fel, amíg a véletlen össze nem hozta a modern zsidóság eszmeáramlatának hirdetőivel. Nem elégti ki sem az egyoldali vallásosság, sem pedig az egyoldalú nemzeti gondolat. A kettő szintézisét keresi, de sem a cionizmusban, sem pedig a mizrachizmusban nem találja. Épp oly kevésbé hat rá az orthodoxia szeparatizmusának (Samson Raphael Hirsch) objektív híve, mint a neoorthodoxia kompromisszumvallása és a reformizmus szubjektív vallásérzése.

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

Az elsőtől formalizmusa miatt riad vissza, az utóbbi ugyan őszintesége és az érzések erős fundamentumán nyugvó élményszerűsége vonzza, de ellaposodást lát mégis benne, mert híjján van a ráció bizonyító erejének. A kettő kibékítését illetően szintézisét az őszinte vallásosság és a nemzeti eszme együttes vállalásában, a Tóra és a felvilágosodás kooperatív összeforrásában látja és megalapítja a Thedäizmus (thóra im derech erect Izrael) társaságot, amely hivatva van a vallás és a nacionalizmus szintetikus egységének megteremtésére.

A Thedäizmus megvalósítása Izrael missziója és metahistóriai feladata. Első könyvében kimutatta Breuer, hogy a szinajai kinyilatkoztatással a zsidóság felszabadult a természetkööttségek béklyóiból és a történelmi szabadság hordozója lett. A zsidóság azért nem metafizikai jelenség, mert a fizikai adottságok kényszerítő hatása alól kiszabadulva, kikerült a fizikai, a természettörvények lenyűgöző bilincseiből. A zsidóság metahisztóriai jelenség és mint ilyen egyedülálló a világtörténelemben. Természetelettsége egész létének eszménységében és történelmi életének magasrendűségében nyilvánul meg. Ezért csak a zsidóság egyedül képes arra, hogy a modern eszmék, a modern civilizáció és technikaegyrész, a vallás szubjektív élménye és objektív hite, másrészt olyan alapilléket teremtsenek, amelyeken a zsidó vallás nemzeti jövője, szóval a thedäizmus hatalmas épülete felépülhessen.

Mindezeket több száz oldalon tárgyalja a regény, holott 50 oldalon is elmondhatta volna gondolatait. A dialógikus forma azonban szükségessé teszi a gyakori ismétléseket és összefoglalásokat. A szerző különben nemcsak zsidó filozófiai gondolatokat akart közölni, hanem Kant-Schopenhauer-től befolyásolt ismeretelmélet is beleszötte könyvébe és ismeretkritikai fejtegetései pl. az élmény és az értelmi megismerés közti különbségről az élet-filozófia értékes lapjai közé tartoznak.

PURIM ÖRÖMEIT

növeli, háztartási gondjait csökkentheti, ha megrendeli

A ZSIDÓ HÁZIASSZONY KÖNYVE

köser szakácskönyvet, amely tartalmazza a háztartás összes tudnivalóit, közel 1000 kitűnő ételreceptet, cukor, vese és gyomorbetegék diétáját stb. **legalkalmasabb purimi ajándék.**

Ára: 4-80

Megrendelhető: **Abrahám** - nyomda Kecskemét.

A szidra margójára Sömini

Irta: **Dr. Rubinstein Mátvás**
szekszárdi főrabbi

„Ál tösákeú esz náfsószechem böchol háserec hásréc; völo szítámöt. böhem... vöhiszkadistem viójiszem ködösím ki ködös öni... — Meg ne fertöztesétek magokat semmiféle csúzó-mászó állattal, és meg ne tisztátalanítsátok magokat azok által... Szenteljétek meg azért magokat, és szentek legyetek, mert én szent vagyok...

A szidrák egész során fölszinen van a szentség eszméje. Először feltűnik a kinyilatkoztatásnál: „És lesztek ti nékem papok bírócálma és szent nép.” Továbbad találkoznak vele a pusztai szent hajléknál: „És készítsenek nékem szent hajlékot...” Fölmerül még ismételt az áldozati törvényeknél. És kifejezésre jut többszörösen is szidránkat előzően különböző vonatkozásokban is.

Szidránkban is, mint láttuk, előfordul, de már határozott formában, a többi meglágyások mintája szerint: „Szenteljétek meg azért magokat és szentek legyetek.” És következők megokolása is: „mert én szent vagyok.” Ez a megokolás, amely feltűnt már a Midrasnak is, világot vet a szentség eszméjére s föl-tárja előttük Izrael vallásának legbensőbb lényegét, páratlan fenségében, ragyogásában.

Izrael vallása kívánja, hogy szentségben az ember mintegy egybeforjon Istennel, akinek képére teremtett, akinek lelkéből lelkezett az ő kicsiny lelke. Legyen azért tiszta, nemcsak lélekben, ami nélkül nem lehet kapcsolat közöttük s mennyei Atyja között, de legyen tiszta testben is, azért tisztátalan állapot ne egyék, a tisztaság egységesen hassa át az egész emberi lényt, lelkestül, testestül, csakis úgy lehet ő méltó hasonmása az Istennek, csakis úgy lehet ő méltó részessége az istenségnek.

És legyen önmegtartóztató, mint a Midras mondja: „Máh hu pörus, kách átem hejt pörusim — A szent önmegtartóztatásban legyen az Ő Szentsége világító szövétnektek”. És legyen az ember szeretetteljes s irgalmas, miként az Isten, aki a szeretet, az irgalom Atyja. „Uvó ticbókím,” mint a Talmud értelmezi, az Istenbe kapcsolódjatok szeretetben s irgalomban is.

Ime, Izrael Istene nem végtelen távol van az embertől, hanem nagyon is közel hozzá. Benne él, benne lélezkzik, benne lénylik, sugárzik — lelke, teste tisztaságában, önmegtartóztatásában, nemes, kegyes, szeretetteljes emberi indulatában. Az a régi íge: „Hol van még nemzet,

amelyhez olyan közel van az Istene, mint Izraelhez az ő Istene”, még ma is áll. Nines vallásfelekezet, amelyhez közelebb állana az Isten, mint Izraelhez ősi Istene.

Edelstein Bertalan emléke

Nagy és előkelő közönség jelenlétében avatták fel március hó 24-én az új-laki templom falában Istenben boldogult dr. **Edelstein Bertalan** főrabbi emléke megörökítésére elhelyezett márványtáblát. Az istentiszteletet megelőzően a hitközség tanácstermében gyűltek össze a meghívott vendégek, akiknek sorában a zsidóság sok-sok reprezentációs alakját láttuk, továbbá a köönyait és óbuaí testvérköz-ségek kiküldötteit.

Dr. **Kriszhaber Adolf**, a budai hitközség elnöke megnyitó beszédében megül-letődött hangon emlékezett meg dr. **Edelstein** főrabbi felejthetetlen egyénisé-géről és hitet tett arra, hogy hitközsége soha el nem muló kegyelettel őrizi meg nemes emlékét, majd átadta a szót **Lówy József**nek a budai hitközség képviselő-testületi tagjának, az emléktábla adomá-nyozójának, aki talmudi és vallásbölese-leti idézetekkel adózott az új-laki hívek elhunyt nagy főpapja emlékének. Ezután levonultak a zsufolásig megtelt temp-lomba, ahol az ünnepély a Maataurvóval vette kezdetét, amelyet **Billitzer Ernő** új-laki kántor a kibővített énekkarral, mű-vésziesen adott elő. Dr. **Kiss Arnold** budai vezető-főrabbi nagy szónoki elokven-ciával előadott emlékbeszéde következett most. Felelevenítette a hívek előtt a jám-bor lelkü, tudós és közszeretefen állott főpap dicső alakját.

Dr. **Heller Bernát** a tudós professzor, az új-laki hívek, dr. **Benoschofsky** Imre rabbi a lágymányosi hívek, dr. **Vióor Pál** rabbi a tanítványok nevében emlékeztek meg a nagy tanítómesterről. Az emlékünnepélyt **Sirota Sándor** főkántor és az énekkar szívemarkoló Én mole rachamim-jával fejeződött be, mely után dr. **Benoschofsky** Imre a robbonon kacdist mondta el.

A templomból távozó hívek Edelstein Bertalan zokogó özvegyét és gyermekeit gyengéd szeretetükkel és bensőséges részvétük őszinte nyilvánításával hal-mozták el.

SCHÜCK INTERNÁTUS

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt díjak.

Rási 900-ik születési éve

Irta: Schreiber Sámuel (Nyiregyháza)

A Majna melletti Frankfurt szomszédságában fekvő Worms városkában van a német zsidóság nemesi levele. A városka hivatalos krónikájának leadása szerint már ezelőtt 1600 évvel is zsidó élet nyomai voltak találhatók. A zsidó legendák pedig azt beszélik, hogy mindjárt a bábeli száműzetés után, amikor az óriási Szentföldre visszatért zsidók ott a második szentélyt felépítették, ezt a wormsi zsidóknak megüzenték, azzal, hogy most már ők is visszamehetnek őseik földjére a szétszórtság szerepét abban hagyhatják. De a wormsi zsidók azt üzenték, hogy már nem vonzódnak Jeruzsálemhez, mert a Rajna partján építettek ki maguknak egy kis Jeruzsálemet, Wormsot, vagy amint zsidóul nevezték: Wirmjázt.

De a wormsi zsidó telepedés valóságos történeti nyomait csak az 1034. év — 900 évvel ezelőtt — mutatja, amikor az első Bész-Hamidrazt felépítették, ugyanazon évben született Rási is. Ezen kettős jubileum öröme a wormsi nációk elhatározta, az ottani zsidó utcáoz vezető — „Rási-kapu”-t — Hitler után nevezik el. Egyelőre önkéntelenül is hagyják ezt az ottani ódon zsidó templom, valamint sírkert miatt, mert jól tudják, hogy ezek révén élt és él még ma is egész Worms, a sok zsidó és nem zsidó vendégtől, akik ezek csodájára járnak oda, amiről a városka híres is. Azelőtt tízezrekre is ment a vendégek száma, most azonban csak tízreke apadt le.

Rási születéséről a következő legenda maradt meg: Atyja Jizhaki Troyes francia városkából, Champagne vidékének akkori főhelyéről származott. Egy nagyon drága ékköve volt, melyet a keresztények nagyon jó áron szerettek volna megvásárolni. De ő tudta, hogy azok a követ az ottani zárda valamelyik szobrának szeméül szánták, ezért semmi áron sem akarta nekik cserélni. Egyszer aztán valamiképpen hajóra csalták s ott megmondták neki, ha nem adja oda szép szerével a követ, akkor erővel veszik el tőle, ezenfelül őt magát a tengerbe dobják.

— Így vagyunk hát! — kiáltja Jizhaki, — akkor a drágakő náam előbb megy a vízbe! — S alig monda ezt, a már kezében is levő követ a vízbe hajította. Ugyanazon percben — beszél a legenda — a troyesi jesivában túlvilági hang hallatszott, hogy Jizhakinak fia lesz, aki minden drágakőnél is jobban fog fényleni. És 1034-ben meg is született ez a fiú, akinek S'ajmo nevet adtak, aki valóban a világhírű Rási-vá nőtte ki magát. A drágakő tragikus elvesztése

folytán nagyon elszegényedtek Rási süléi, Jizhakinak egyedül kellett Slajmo fia nevelésével foglalkoznia.

Ifjú korában Rási nem adhatta magát teljesen a Tórának, mert szegény születni kellett kisegíteni mindenféle munkával. Így nagyon jól kitanulta az ékszerészetet és az érme kiverésében specialista lett. Ezenkívül nagy szakértője lett a hímzés művészetének, ugyancsak mindenféle borak. Közben nem szűnt meg mind mélyebben a szent könyvekbe hatolni. Már egész fiatal évében Troyesbe rabbinak hívták meg és az ottani jesiva feje is lett. A tanításért nem fogadott el semmi jutalmat. Szegényes fenntartását egy szőlőskertből teremtette elő, amelyet ő maga szokott megművelni. A 20 éves korában Rási már nős is. Akkortájt tört ki az első keresztény hadjárat, s a zsidókat üldözték. Kénytelen volt elvándorolni, először Mainzba, onnan Wormsba. Itt hosszú ideig megalapította, miatt világhírű jesiváját is megalapította.

Ez a jesiva a Rási-Klausban működött, amelynek egyik falába a Rási-szék van beépítve. Szorosan e szék előtt még ma is a hosszú és túlszáles faasztal áll, amely körül annak idején Rási tanítványai ültek. Ha a wormsi ódon templom falai szólni tudnának, borzasztó történetet beszélhetnének el a kiakról, melyeket a szegény zsidók itten kiállottak. A wormsi ódon zsidó templom 900 éves léte alatt ugyanazon vértanújártatot tette meg, ami a wormsi hitűzség. Egy Jákob nevű zsidó építette, kinek tszteletere külön imádszerek.

Az első kereszteshadjárat idején 1096-ban Worms összes zsidó népességét (kb. 800 lélek) mészárolták le. Egyben az attól nem sokkal előbb kiépített zsidó templomot is lerombolták. A harmadik kereszteshadjárat idején, 1196-ban megint majdnem az összes zsidókat leölték Wormsban, a templom is sokat szenvedett újra, 1349-ben pestis tört ki, amiért a zsidókat okolták s a babonás nép a zsidókra vetette magát, négyezer családost maglyán égettek el. Akkor a zsidó női templom pusztult el egészen. 1615-ben a wormsi templomot majdnem egészen elpusztították, sőt még a temetőt is. 1680-ban, amikor a franciák foglalták el Wormsot a gettót gyújtották fel minden oldalról, a zsidó templomban minden éghetőt elégettek. A puszta templomot, ugyancsak a híres és megszentelt Rási-Klausz istállókká alakították át, az első kereszteshadjárat idején — 1096. május 18 és 25 között — az elpusztult zsidók között a 12 városi tanácsos is ott volt. Ezekről

a következő legenda maradt meg: A hitközség nevében folyamodtak védelemért, de Worms városi tanácsának eleje elutasította őket, mire ezek a gonoszokat lőölték, aztán kimentek a temetőbe, ott máglyát raktak és Isten dicsőségére a tűzbe vetették magukat. Hogy ez a valóságnak megfelelő-e, megállapítani nem lehetett; de mikor a temetőkerítésbe falazott mozslepte kövek mélyén bevészt a betűt nézi az ember, minden tagját a hideg járja át.

A wormsi temetőben még a sírkő sem áll örökké, még a követ is elemézték az idő. Sok sírkő már egészen elporlott, sok közülük ép a közepén lyukadt ki, mintha valaki a fejét dugta volna rajta keresztül, mások felülről-lefelé fébe vannak hasadva s vaspántokba szorítva, míg mások elejükkel a földre fordítva lapulnak el. De maradt belőlük elég amelyek még ma is egészen épek. Ma is olvashatók a feliratok, melyek a középkorból származnak. Különösen két egymás mellett lévő kő tűnik fel. Egyike az ismert rabbi R. Méir-c Mainzól, aki 1293-ban halt meg, a másik Alexander ben Slajmo, Majna melletti Frankfurtból való előkelő zsidó, aki 1308-ban halt meg. Hogy mi közik az egymáshoz, hogy miért áll a két kő szorosan egymás mellett, erről a legenda így szól: R. Méir a Worms közelében fekvő Mainzban rabbi és hitközségi elnök volt egy személyben. Híres nagy ember, nem csupán a zsidók között. Egyszer elhatározta, hogy családjával együtt a Szentföldre vándorol. Példáját mások is követették s már készülődtek, csomagoltak is. Azt megtudva a kormány, az egymással együtt és elhőköt lebörtönöztette. Nem akarta ugyanis a sok előkelő, gazdag zsidót a városból kiengedni, mert ebből sok kára lett volna. Nagy gyász borult ezzel a majnautani zsidóságra, ezt nem hagyhatták, a szent R. Méir a keresztények kezében, önkéntlenül ki kellett váltaniuk. Összeszedtek hát 23.000 márkát s az akkor Mainzban urakodó Habsburgi Rudolfnak ajánlották fel, aki nem elégedett meg vele, hanem 30.000 márkát követelt. Összegyűltek a majnavdék összes rabbijai Mainzba s a hiányzó összeg megszerzéséről tanácskoztak. Eközben R. Méirtől levél jött melyben tiltakozott kiváltása ellen, mert különben az a zsidók vezetőivel mindenütt is így találnának banni, hogy kiszípolozzák őket. Így aztán Reb Méir ott maradt a börtönben, míg meg nem halt 1293-ban.

A zsidók legalább holttestét szerették volna kiváltani, hogy zsidó rítus szerint eltemethessék, de a király nem akarta kiadni. Csak 14 évvel később 1307-ben sikerült a fentemlített zsidó nagyúrnak: Alexander ben Slajmonak a szent esontjait kivenni egész vagyonáért. Egy évre aztán meghalt ő is s utolsó kívánsága az volt, hogy R. Méir közeli szomszédságába temessék.

Am ebben a korszakban azért jobb éveik is voltak a wormsi zsidóknak. Az akkori idők különféle hercegei és királyai nem letek el zsidók pénzügyi segítségével nélkül s különféle előjogok és biztatásokkal mindig vissza tudták őket bolondítani Wormsba. S a többé-kevésbé nyugodt években, a mindig újra összeverődött wormsi hitközség az ódon templomot és a Rási-Klausz, valamint a sírkertet valahogyan rendbe hozta. Így maradtak fenn a mai napig és hiszik, hogy a mai uralom sem fogja ezeket megsemmisíteni.

A sírok ápolása

úgy a régi kerepesi-úti mint az új központi izraelita temetőben **április hó közepén** veszi kezdetét. Befizetések a **Pesti Chevra Kadisa** székházában, Erzsébet-körut 26, **már most** eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is be-
küldhetők.

A „gettó állatmeséi“

„Le Bestiaire du Ghetto — A gettó állatmeséi“ a címe annak a rendkívül érdekes mesekönyvnek, melynek J. Vehel és Rivet a szerzői. A mesékben kívül, melyeket V. Guerassimoff illusztrált, Jules Lellouche két kompozícióját tartalmazza ez a különös zamatú könyv. Tunisban jelent meg a „Kahéna“ kiadásában. Alább közlünk tartalmából ízelítőül néhány mesét:

A ló.

— Ha eljön a Messiás, új életre kelnek a holtak. És mindazok az idegenek, akik velünk rosszat tettek vagy akik nekünk rosszat kívántak, igavonó állatokká változnak. Izrael gyermekeit fogják ők szolgálni. És a Szentföld vezető úton...

Megtört hangján így mesélte el az öreg, naív álmot az agg rabbi. A gyermekek tátott szájjal hallgatták és izgalomtól lángoló arccal élvezték előre a nagy mulatság örömeit:

— Oh, — kiáltott fel az egyik — mekorákat fogunk kacagni. Én már tudom is, melyiket fogom kiválasztani. A hosszú és gonosz háziurunkat. Micsoda remek hátszó lesz belőle.

— Én a pék fiát. És visszaadom neki azokat a pofonokat, melyeket tőle kaptam.

— Én meg az özvegyet, akinél az apám dolgozik. Apám robotol, az meg meggazdagodik a munkájából. Hogy fog dolgozni az a világlustája. Micsoda remek rohanás lesz az! Hő... kesely... gyíiii! ... Ha eljön a Messiás, új életre kelnek a holtak...

A pillangó.

— Ne bánsd őket — gyermekem — hiszen ezeknek is van lelkük.

— Lelkük...? Ezeknek a pillangóknak, nagyapa?

— Igen, gyermekem.

— De miért repülnek be a szobába?

— Ezek a pillangók, a holtak lelkei, akik visszatérnek, hogy meglátogassák az élőket. Eljönnek közénk, hogy lássák, mit csinálunk.

A gyermek álmodozva néz maga elé.

— Mondd, nagyapa, kinek a lelke ez a szép hófelér pillangó?

— Biztosan valami fiatal lányé, vagy serdüülő ifjúé.

— És az a nagyszemű, amelyiknek fekete az egyik szárnya és piros a másik?

— Bizonyára egy gonosz emberé.

— Ha megfognám, nagyapa. Hogy megbüntessem?

— Nem, gyermekem. A mi könyveink azt tanítják: „Béke a halottaknak! Legyen nekik minden megbocsájtva!”

A bika.

Amikor Ő megteremtette a világot, nehogy a nagy golyó örülten és cél nélkül forogjon, rátűzte egy óriási bika szarvára.

Amikor a bika jobb szarva már nem bírta a súlyos terhet, nagyot rázott a fején és átdobta a gyorsan pergő golyót a másik szarvára. És, mikor újból elfáradt, vissza.

— Honnan származnak a földrengések? — kérdi a naív öreg bölcs?

A fecske.

Kis fecske hever a földön. Még él. Vedd fel, melengesd a kezében. Hogy ver a kis szíve! Símogasd meg, lassan, nem akarod bántani. Látod, most már remeg, már felnyitja a szeméit. Már mozgatja a szárnyát, elrepülni készen.

Mielőtt újtára bocsátanád, nyisd fel gyengéden a csőrét. Tégy bele néhány kenyérmorzsát. És csepegtess bele az ajkaid közül egy korty vizet.

— Azután... azután kívánj valamit.

És a fecske elröppöl és viszi a kívánságodat egyenesen az Ő trónusa elé.

A katicabogár.

Fekete és piros köntösében katicabogár ereszkedik könnyedén egy játszadozó gyermek ujjára.

A gyermek abbahagyja a játékot. Pajtásai körülveszik, nézik az élő kis ékszert, amint ott ül csendesen a kispajtás ujján. Azután elkezdik kórusban énekelni: „Szállj el, szállj el Katica,

Mert az apád és anyád Beleestek a kútba.”

A kis bogár csak ül nyugodtan. Hagyja énekeljenek. Mozdulatlansága haragra ingerli a gyerekeket. Most már hangosabban énekelik:

„Szállj el, szállj el Katica,

Mert az apád és anyád Beleestek a kútba.”

A bogár szárnyai megmozdulnak.

„Siess, szállj el, Katica,

Mert az apád és anyád Beleestek a kútba.”

Az apró szárnyak szétnyílnak. A kis bogár elröppöl, szülei segítségére.

A játék pedig kezdődik előlről.

Jób perlekedik az Istennel

„Micsoda az én erőm, hogy ilyen fájdalomban megmaradnék? avagy hol vagyon vége nyaualyának, hogy az én életemnek meghosszabbulását kívánám?” (Jób könyve 6.)

Hogy birjam ezt? Évezreken meggyökérrel tartott tölgyek is letörnek, ha hegytetőről megindul a völgynek a lavína! S én mi vagyok? Apró bogyókat könnyű szél is szét-nyom, egy nagy szekér alatt vagyok kerék-nyom,

ó, mily balog játéka vagyok én a fájdalomnak!

Kíváncsi vagyok, mit ide-odadobnak, de hogyha lennék óhajodra még egy felhőig érő kristálytükörű jéghegy, fehér mezőn örök havas, ó, akkor is már régen vízre válva olvadtam volna egy nagy pocsolyába, a jég, a vas is széjjelolvad kinjaim tüzétől.

Hogy birjam ezt? Az átok mind felém dől és minden tüske, giz-gaz engemet tép, az örök könnyek szememet belepték és öröömöm, mond meg, mi van? Kis csuszó-mászó testű, árva féreg, minek kívánjam, hogy tovább éljek? Uram, Uram, mi célod van egy féreg életével?

Bródy László

PÉNTEK ESTÉK

Imákba foglalt érzések és gondolatok

Irta:

Dr. ÁDLER VILMOS hatvani főrabbi

Ára: 5 pengő

Kapható a szerzőnél Hatvanban

Megjelent

Lakos Alfréd szenzációs

Mordechaj diadalmenete

eredeti festményének 22x50 cm. méretű reprodukciója.

Ára: Kerettel 7 pengő

Megrendelhető a művész címén:
Budapest, VI, Lehel-utca 14.

Kitűnő purimi ajándék!

HIREK

ONAPTÁRO

Március 30, szombat — Vödár 25 (Heti-
szakasz: Sömini, háftóra: Borison, Ezekiel
42, f. 16—46 f. 18, Ujhold-hirdetés, szom-
bat kimon: 9.54), — március 31, vasárnap
— Vödár 26 — április 1, hétfő — Vödár
27. — április 2, kedd — Vödár 28,
április 3, szerda — Vödár 29, (jom kippur
koton, erev ros-chodes), — április 4, csüt-
örtök — Niszan 1, (ros chodes), — április
5, péntek — Niszan 2 (szombat bejöv: 6.19)

— **A Pesti Chevra Kadisa közgyűlése.**
A Pesti Chevra Kadisa választmánya
Wechselmann Ignác és neje Neuschloss
Zsófia Vakok Tanintézetében, Budapest,
esütörtöki ülésében foglalkozott a köz-
gyűlés előkészítésével. A zárszámadást
és a költségvetés tudomásul vette és a
vezetőségnek őszinte elismerését fejezte
ki a chevra felvirágoztatásáért s a súlyos
gazdasági viszonyok között is jelentős
eredményeket biztosító munkájáért. A
chevra közgyűlését április 4-re hívják
össze.

— **Dr. Munkácsi Ernő kitüntetése.** A
községkerületi elnökök f. hó 20-án tartott
ülése Stern Samu országos irodai elnök
javaslatára dr. Munkácsi Ernőt, a pesti
izr. hitközség főügyészét és a szervezeti
bizottság elnökét a Kiegészítő Szabály-
zat javaslatának megalkotása körül ki-
váló szakértelemmel és odaadással kifejtett
nagyértékű munkássága elismerésül
egyhangúlag az Országos Izraelita Iroda
tiszteletbeli főügyészévé választotta meg.
Ez alkalommal Stern Samu országos iro-
dai elnök melegen üdvözölte dr. Munkácsi
Ernőt.

— **Az Óbudai Izr. Hitközség** március
17-én tartotta rendes évi közgyűlését,
amelyen az 1934. évi jelentés és zárszá-
madás, valamint az 1935. évi költségvetés
elfogadást nyert. Ezután a közgyűlés,
Stern Samu udv. tanácsost, az Országos
Iroda elnökét, a Kiegészítő Szabályzatok
megalkotása körül kifejtett munkássága
elismerésül egyhangúlag a hitközség
tiszteletbeli tagjának választotta meg.

— **Rabbiavatás.** A Ferenc József Orsz.
Rabbiképző Intézet április 1-én, hétfőn
délelőtt fél 11 órakor az intézet temp'o-
mában tartja rabbiavatási ünnepélyét.

— **Vasárnap választ a Budai Chevra.**
A Budai Chevra Kadisa március 31-én,
vasárnap reggel 8 órakor tartja tiszt-
újító közgyűlését.

— **A kaposvári zsidók az új somogy-
megyei főispánál.** Március 19-én iktatták
be hivatalába ünnepélyes keretek közt
Igmándy-Hegyessy Lászlót, Somogy
megye új főispánját. A tisztelgések során
dr. Herzog Mór kaposvári ker. főrabbi
emelkedett szavakkal üdvözölte az új fő-
ispánt, aki melegen megköszönte a ka-
posvári zsidóság üdvözlését. A tisztelgő
küldöttséget dr. Oszmann Aurél hitk. el-
nök vezette és bemutatta az előjáróság
tagjait az új főispánnak.

— **A VII. ker. Izr. Növegylet** védnök-
sége alatt működő „Emunah” Leánytan-
nonckör március 31-én vasárnap délután
5 órakor tartja VII. Bethlen Gábor tér 2.
sz. a. purim-ünnepélyét. A Budai Gold-
berger Gyuláné alkotta nemeszlú leány-
kör méltán számot tarthat a zsidóság
széles rétegeinek támogatására. Az ünne-
pély műsorán ének, tánc, szavalat és
szindarab szerepelnek.

— **Árja-paragrafus egy magyar textil-
gyárnál.** A Pamuttextilművek Rt., amely
tudvalevőleg német érdekeltség körébe
tartozik, gazdasági lapjelentések szerint
az árja-paragrafusra való hivatkozással
elbocsájtotta összes nem fajtiszta árja
alkalmazottait. Ez az elbocsájtás a tör-
vényes felmondási idő és végkielégítések
figyelembevételével történt, de minden-
esetre arra való hivatkozással, hogy a
vállalat német érdekköréi nem tartják
összeegyeztethetőnek a Németországban
uralkodó szempontokkal nem árja alkalm-
ozottak megtartását.

— **Az V. ker. Izr. Növegylet leány-
csoportja** és az V. ker. templonkörzet
ifjúsági csoportja március 26-án nagy-
szabású kultürestét rendezett. A műsor
illusztris szereplőinek: Kánitz Violának,
Kartab Honkának, dr. Kecskeméti
Györgynek és dr. Róth Jenőnek közre-
működését az előkelő közönség lelkes
tapsokkal honorálta.

— **A kecskeméti izr. Szent Egylet**
március 12-én tartotta Zájén Ádár iszen-
tisztületét, melyen dr. Borsodi József fő-
rabbi szárnyaló beszédben méltatta a
nap jelentőségét, majd a chevraába belép-
ett 70 új tagot ünnepélyesen felavatta.
Este megtartották a rendes évi közgyű-
lést, melyet dr. Szigeti Mihály elnök szép
beszéddel nyitott meg, majd dr. Aszódi
Géza volt elnököt és Braum Pál volt
egyleti gondnokot egyhangú lelkesedéssel
a Szent Egylet örökös tb. választmányi
tagjává. Benedek György nagykörsi hit-
községi elnököt a chevra tiszteletbeli tag-
jává választották meg. A közgyűlést tár-
sasvacsora követte, melyen a választ-
mány vendégül látta a chevra és a hitköz-
ség összes tagjait. A vacsora rendkívül
lelkes hangulatban folyt le. Először dr.
Fritz Miklós szentegyleti ügyész a Balog
László volt egytl. elnök emlékére alapít-
ott serleg előtt gyönyörűen felépített be-
szédet mondott, majd a kiskunfélegyházi
küldöttség nevében Goitein Sándor igaz-
gató szólt fel, dr. Donáth József hitk.
elnök pedig a Bpsten most lefolytatott
Országos Gyűlés lefolyását és annak ta-
nulmányait ismertette. Dr. Borsodi József
főrabbi a vallásos hagyományok követé-
sére buzdította a közönséget, dr. Augner
Rezső ügyvéd lelkes beszédben a vendé-
geket köszöntötte fel, végül dr. Kerész
Zoltán tb. hitközségi elnök az összetartás
szükségességét hangsúlyozta. A vacsorát
dr. Borsodi József főrabbi, Katz Miklós
kántor, nemkülönb. Fekete Mihályné,
Giehner Jenőné, özv. Kardos Sámuelné
és Leitner Lászlóné úrnők állandó ellen-
őrzése mellett a buzgai gulyás és fele-
sége főzték a templomudvaron 3 bogrács-
ban, a rendezés egész irányítását Lerner
László egyleti gondnok teljesítette, ki
nek buzgai munkatársai Aszódi József al-
elnök, Giehner Jenő, Körösi János és
Ségner Pál gondnokok voltak. A vacsora
után önkéntes adományokból 650 Pengő
folyt be.

— **A kaposvári chevra kadisa alapítási
ünnepé.** Március 17-én tartotta a ka-
posvári chevra kadisa alapítási ünnepsé-
gét, amelyen dr. Herzog Manó főrabbi
a templomi gyásztisztisztelet keretében
magasszárnyalású beszédet mondott.
Utána évi rendes közgyűlését tartotta a
chevra és a régi tisztikart újból megvá-
lasztotta. Dr. Berger Samu chevra-elnök
megkapván szép beszédben köszöntö
meg a személyébe helyezte bizalmat.

— **A MIKÉFE** Székely Bertalan Jóté-
konyossági Asztaltársaság március 31-én
vasárnap délután fél 6 órakor a Goldmark
teremben (Wesselényi u. 7.) a MIKÉFE
növényekének felruházására jótékony-
célú művészest rendez.

**A bpesti aut. orth. izr. hitközség felügyelete alatt termelt
husvétii orth. kóser palacktej
és tejtermékek**

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjainkban és az orth. fűszerkereskedőknél.
Budapest Központi Általános Tejcarnok R.-T.

— **A budapesti aut. orth. izr. hitközség** a március 15-iki nemzeti ünnep alkalmából Kazinczy utcai főtemplomában ünnepélyes istentiszteletet tartott, amelyen a képviselői és számos hívő vett részt. Preisz főként által énekkarral előadott alkalmi szövegek elhangzása után Sussmann Viktor rabbi a nyitott frigyáda hitközség előjárósága és képviselőtestületét a hazáért és nemzetünk boldogulását megváró imát mondott. Az istentisztelet a Hymnus akkordjaival fejeződött be.

— **Dr. Adler Illés emléke.** Az „AHÁ-VÁSZ RÉLM” Országos Emberbaráti Szereget Egylet március 15-én a Pesti Izr. Hitközség Rombach utcai templomában a péntek esti istentiszteletet megelőzőleg avatta fel néhai dr. Adler Illés főrabbi, az egyesület volt nagyérdemű egyházi elnökének emlékére íratott Széfer Thórát ünnepélyes keretek között. Dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi, az elhunyt főrabbi sógora, a templom udvarán lévő Réth-Hamidraschból vitte a Thórát, kísérve az egyesület vezetőségének tagjaitól, cserkész sorkfala mellett a templomban felállított chupóhoz, ahol Stern Sama l. tk. elnök vette át és ahol a templom-eljáróság tagjai a templom frigyádjából kiemelt Thórákkal üdvözölték az új főrábát. Menetközben a kórus Baruch Haboh. Hal-leluja és Szeu Seorim imarészeket énekelt. Majd a chupó alatt haladó Thóra tovább adatott a megjelent előkelőségeknek, a megb. főrabbi család tagjainak, a pesti chevra kadisa és az egyesület vezetőségi tagjainak. Dr. Fischer Benjamin, rabbi az egyesület egyházi elnöke tartotta nagyhatású avató beszédét. Tkatsch Izrael főkéntor imája után adatott át a szent tekeres kegyeletteljes örök rendeltetésének.

x **A sírok ápolása** úgy a régi Kerepesi-úti, mint az új központi izr. temetőben április hó közepén veszi kezdetét. Befizetések a Pesti Chevra Kadisa székházában (VII., Erzsébet körút 26.) már most eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is beküldhetők.

— **Az Orsz. Izr. Patronázs Egyesület** március 19-én rendezett teadélutánja rendkívüli sikert hozott. A főváros zsidóságának színe-java megjelent és lelkes ünneplésben részesítette a 25 esztendő jubileumát üllő nagyszerű intézmény elnökét, Székely Ferenc udv. tanácsost, beszámolója alkalmából. Az egyesület lélekmentő munkája jórészen Havas Miksáné elnöknasszony fáradhatatlan buzgalmának eredménye.

— **Betöltik a dunaföldvári rabbiszékét.** Az elmúlt szombatban Dunaföldváron időzött Mohács tudós főrabija: dr. Flesch Ármin. A hitközség előjáróságának felkérésére Isten igéjét hirdette. Az immár hat éve lelkivezetőt nélkülöző hívők nagy számban jelentek meg a péntek esti istentiszteleten, hol a mesteri szónoklatáról közismert főrabbi szavai mély hatást gyakoroltak mindenkire. Meghatott szavakban emlékezett meg dr. Pártos Sámuelről, Dunaföldvár 6 éve elhunyt főrabijáról. Művészi felépítésű beszédében a zsidó vallás tanairól szólt, mely még ma sem túlhaladott álláspont. Méltatta az ünnepek szociális és erkölcsi tartalmát. Kérte a hitközséget, mely nagy áldozattal tartja fenn államsegélyt nélkülöző iskoláját, töltsék be a rabbiszékét, ne legyen pásztornekküli nyáj a hitközség. Mélyen lebilincselve hallgatta a gyülekezet a rég nélkülözött vallási tanításokat és szívvel-jóval „skajach”-okkal köszönte meg a szónoklatot. A hitközségben máris mozgalom indult meg a környék bekapcsolásával egy fiatal, lelkes rabbi megválasztására. (Áron Halévy.)

— **A Nyíregyházi Izr. Hjak** sikerült műkedvelő előadást tarottak. Gellért Lajos „Anyaszív” című zenés életképét adták elő. A szereplők közül kiváltak Am-sel Miklós Blau Ernő, Eisdorf József, Fisch Ármin, Fischer Henrik, Friedmann Lajos, Leimsider Hugó, Lisszauer Sándor, Németi László, Springer Henrik. A kitűnő rendezés Schack Miklós érdeme.

— **Vak gyermekek felvétele.** A lovag Wechselmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia Vakok Tanintézetében, Budapest, VII., Mexikói út 60., oktatás és nevelés céljából felvételt nyerne felekezeti különbség nélkül mindkét nembeli, hatodik életévüket meghaladó, vakon született és később megvakult gyermekek. A felvételt kérő folyamodványhoz a gyermek születési-, himlőoltási bizonyítványa, Szegénysorsú gyermekek szülői díjkezelvényért, illetve ingyenes felvételért folyamodhatnak. Ez esetben a szülők vagyontalanságát igazoló okirat csatolandó. Pályázati határidő május hó 31. Felvilágosítást nyújt az intézet igazgatósága.

— **Hatvanezer font** a zsidó menekülteknek A Central British Fund harmadik felhívását bocsátotta ki a Németországból kiűzött zsidók megsegítésére, A felhívásra eddig hatvanezer font ster-

ling gyűlt össze, de százezer fontot akar-nak gyűjteni. A legutóbbi ülésen felszó-lalt a palesztinai angol kormányzó-ság volt főtisztviselője, Sir Windham Deeds és kijelentette, hogy a zsidók iránti csocálat a Szentföldön váltódott ki belőle. Beszédét így fejezte be: A zsidó probléma világprobléma. Egy ország civilizációjának fokát a kisebbségekkel, különö-sen a zsidókkal szemben való bánásmód-jával mutatja ki. Ezért nem hiszem, hogy a horogkereszt Angliában megértőkre ta-láljon.

— **A pesti izr. hitközség magyar zsidó szabadegyetemi előadásorozatában** ápr. 1-én 6 órakor „Zsidó egyén, zsidó közös-ség” címmel dr. Vidor Pál, 7 órakor pedig „A zsidó színeszet története” címmel, dr. Wolf József esütörtökön, ápr. 4-én 6 óra-kor „A főünnepi szefárd ének” címmel dr. Láczer Dénes tart előadást, Klein Éliás és Gottschall Jakob zenai illusztrá-cióval, 7 órakor pedig „Metafizikai probléma” címmel dr. Szemere Samu foly-tatja előadását. Valamennyi a hitközség Goldmarktermében (VII., Wesselényi u. 7.) Belépődíj nincs.

— **A VAC díszturnája.** A VAC március 31-én vasárnap délelőtt fél 11 órai kez-dettel a Városi Színházban tartandó idei díszturnája me a tavalyi nagysikerűnél is pompásabbnak ígérkezik. A VAC férfi-, női- és gyermektornászain kívül az izr. leánygimnázium tornászcsapatai is közre-működnek, különböző torna- és ragyogó táncszozáimakkal. Az előadás jelentőségét mutatja, hogy arról a Magyar Filmhíradó is felvételeket készít. A kísérőzenét a je-les rendőrségi zenekar fogja szolgáltatni Szöllösy Ferenc karnagy vezénylete alatt. Jegyek kaphatók a VAC központi titkárságánál, VII., Wesselényi utca 44. földszint.

— **SOKAN NYERTEK** az utolsó napokban az osztálysorsjátékon. A nyerők között képviselő van a falu, a város, a fölcímvelés az ipar, a kereskedelem, a tudomány, a hivatalok. Csodálatos, hogy most is, mint a mult sorsjátékban a szegé-nyebb osztály részesült a Fortuna isten-asszony kegyeiben. Most ismét itt az al-kalom, április 13-án kezdődik az új osz-tálysorsjáték, melynek az ország gazcá-sági életében oly nagy fontossága van, legyen vagy rendelkezjen egy sorsjegyet bár-melyik főúrústónál. Azonnal meg lesz a reménye, hogy Ön is nyerhet egy nagy összeget.

Már **2-20** pengőtől kezdve
1/4 kg pörköltkávét
Keszler kávé szaküzletbe
VI., Gr. Zichy Jenő-utca 15. sz.
Telefon: **22-2-08.**

של פסח
főződények
és konyhafelszerelési cikkek
legolcsóbban
Fürst Mihály
zománcédény nagykereskedőnél
Budapest,
VI., Podmaniczky-utca 14. szám.

TAGADJÁK, DE IGAZ,

a nyomorúság a zsidóság körében nagyobb, mint volt bármikor. Egyszerű munkás, iparos és kereskedő emberek, de akadémiái műveltségű férfiak is nélkülöznek, éheznek. Reménykedően fordulnak a zsidó intézmények felé és nem is csalódnak. Kapnak segítséget, még rendszeres segítséget is. Egy, két sőt öt pengős haviségelet is kiutalnak, a híres, irgylet zsidó jótékonykodás nagy dicsősége. A vezető urak ilyenkor, a nagy ünnepek alkalmával, nyilván igen nagy lelki kiegyensúlyozottsággal jelennek meg cínderrel a fejükön előkelő helyeiken a templomokban. Hiszen megtették a kötelességüket. A legnagyobb nyomor idején sem szüntették meg az egy és két pengős havi segélyjárandóságot. Rendületlenül adnak koldusfilléreket munkára kész, alkotásra éhes embereknek. Nem a jótékonyági ügyosztályok vezetőit kérhőztaljuk, mert ők így is elég erőfeszítést tesznek büdsségük növelése érdekében. De talán a kongresszusi lakomákból és az agitációs költségekből lehetett volna lespórolni valamit a szegények javára...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a nagy tömjénezés, a bálványozás-szerű dicsőítés, amit az aszfalt nyelvű egyszerűen csacsenolásnak nevezhetnénk, egyre selesebb rétegben kelt ellenérzést férfiakkal szemben, akik nem kis munkájukkal, elismerést és népszerűséget is szerezhetnénk. A hiba azonban ott van, hogy a csacsen kezd gaurizankári méreteket ölteni. Olyan hírek kolportálódnak, amelyeket már maguk a csacsenelők sem hisznek el. Hallottuk, sőt olvastuk, hogy az egyik illusztris vezető a „kegyelmes úr” címmel való polgári erényeinek kiüntetésére áll. Bármennyire érdekesnek is tartanók rá, a zsidóság elismerését nem is ezen a téren várjuk. A zsidóságunk és vezetőiknek nem címekre és kiüntetésekre van szüksége, hanem arra,

szabad teret kapjanak tudásuk és tehetségük kifejtésére. Ez a cél, ez az óhaj él a zsidóság széles rétegeiben és nem az, hogy vezetői kegyelmes és méltóságos urak legyenek.

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a magyar zsidóság megfogyatkozásának nem pusztán az egyre inkább általánosabbá váló egyke és egyse, a kényszerűség okozta kivándorlás az oka, hanem a kitérés is. Attól eltekintve, hogy a zsidóság az egyetlen felekezet hazánkban, amelynek az áttérések folytán passzív a mérlege, eljlesztő, hogy milyen nagyszámúak a kitérések. Átlagosan évi hátszáz főre tehető a kitérések általi vérvesztése, tíz év alatt a huszonkétezernyolc megfogyatkozott zsidóságból tehát hétezeren menekültek más felekezetekbe. Ezzel a jelenséggel szemben közömbösséget mutatni bűn. Hitközségünk vezetőségének gondolkodóba kellene esniök, megtették-e mindent, hogy a tömeges kitéréseket megakadályozzák. Számталanszor megsürget-

tük a zsidó pastorálás szükségét hasztalan. Nem tudjuk papjainkat okolni érte. Néhány kivételtől eltekintve, legtöbbször állásához méltatlan körülmények között él. Nemcsak, hogy mentesítének őket a külön funkciók végzésétől, rákényszerítik, hogy hajszolják ezeket. Az agyonytört, a maga és családja kenyeréért aggódó rabbiktól el se lehet várni, hogy a mago erejéből pótolja, amit a hitközség elhanyagol. De kérjük, történt egyetlen intézkedés is, amely gazdaságilag segítene a zsidókon, megkísérelték-e, hogy a kenyér reményében vallását változtatni hajlandó embereknek segítségükre legyenek. Nem tudunk zsidó szociális intézményt, amely hasonló célkitűzéssel dolgozna, ellenben tudjuk, hogy a hitközség is csak protekciónak ad állást, különösen az olyan protezsáltaknak, akik valóban előkelő keresztény urakat tudnak rávenni, hogy értük ömeltóságaiknál, a rasekolnál interveniáljanak.

A kabbala lényege és története

Irta: Dr. Silberfeld Jakab békéscsabai főrabbi

I.

Mielőtt a kabbaláról tárgyaláshoz fognék, hadd közöljek egy kis exegézist. A zsidónak már vérében van, hogy szereti a biblia-magyarazatot. Amos 9, 6-ban olvassuk: Habőne basomajim, malajauszov, vaagudoszó al erec jeszódok. Aki az égben építette az ő lépcsőit és boltozatát a földre alapította. Maalijoszov és agudó, mely utóbbi azt is jelenti, hogy kötelék. Tehát Isten magasztossága csak akkor van megépítve ott fent, ha itt lent az emberek egy köteléket képeznek. Vagyis a vallásnak a legfőbbesége célja az legyen, hogy az emberek a földön békés szeretetben kapcsolódjanak egymáshoz és egységet képezzenek az Isten megszentelésére. A kabbalának is lényegében ez a célja. Bele akar hatolni az istenség titkáiba, fela kar emelkedni a metafizika ormaira, hogy az Isten nagyságában az embert, mint az Isten képmását szemlélje és ebben a pontban való egységre utalva az emberi nemzet meszsiánikus egygyőrrását inaurálja. A kabbaláról szóló tudnivalókat négy csoportra oszthatjuk. A biblia ésa talmud titkos tana. A középkori kabbala, az újkori kabbala és a Chasidizmus.

A biblia és a Talmud ezen a téren egygyé olvad. Ugyanis a Talmudban csak annyi van megemlítve erről a kérdérről, hogy voltak, akik titkos tudományokkal foglalkoztak. Franck Cabbale című munkájában, amelyet Jelinek fordított németre, azt próbálja vitatni, hogy a Talmudban már megvannak a kabbala kez-

detei, de ezzel szemben áll az, hogy a Talmud sehol se használja még a kabbala műkifejezéseit, amelyek a kabbalát, hogy úgy mondjam, kabbalává teszik.

Most illik afőlött megindítani a nyomozást, hogy mi is az a kabbala. Első jelentése hagyomány, amennyiben egyik nemzedék átvette a másiktól. Hogy átadta egyik a másiknak, ebből a szempontból Maszórónak nevezik a hagyományt. A kabbala, mint titkos tan, a maga tanításait tekintve valóban a transzcendens kérdésekkel foglalkozik: Isten, lélek, túlvilág, világ, jutalom, bűnhődés. Keletkezéről többféle teória létezik. Vannak, akik szerint idegenből szüremlettek be a zsidóságba az eszméi, gondolatai, tanításai, a parzismusból, gröggből, vagy az albigenzektől indult volna ki. Vagy a miszticizmusa talán a nép szomorú korszakaiban vonzotta volna a kedélyeket, akik a földön minden reményük szárnyát lehanyatlani látták és azért folyamodtak volna a csodálatoshoz, a köddebortult je-

Igen tisztelt vevőink tudomására hozzuk, hogy

szesz és elesztőgyarunk

a budapesti orth. rabbiság állandó felügyelete alatt áll és ellenőrzése mellett köttük meg évenként a Chómecc-eladási szerződéseket.

GSCHWINDT-féle gyár R.-T.
Budapest, IX., ipar-utca 15—21. sz.

Telefonszám: 35-0-03.

Orth. kóser מדין לך fűszerárak
macesz, maceszliszt, tej, fűszerárak, boszniai szilva, burgonyaliszt, ecetesenc, ceres, csokoládé, kakaó, lekvár, paradicsom, bor, szilviorum stb. legrégebbi és legmegbízhatóbb beszerzési forrása:

Őzy. SCHLANGER BERTALANNÉ

Budapest, Laudon-u. 7. Tel.: 12-6-72.

Eladás nagyban és kicsinyben

Egész éven át és peszchra is a legfinomabb vaj és sajtok. Vidéki rendelések pontosan eszközöltenek. Referenciát a budapesti orthodox rabbinátus nyújt.

lenségekhez, vagy pedig reakció lett volna a Talmud racionalizmusával szemben, vagy éppen a filozófiának teljes elűntetésére irányult volna. Buber azt véli, hogy mindezekre a teóriákra nincsen szükség. Egyszerűen a zsidó lélek már természeténél fogva vágyódik a csodálatos, a misztikus után és bár a kabbala felveti magába idegen hatásokat, de nem azok adták meg az ő jellegét, hanem ő olvasztotta bele azokat a saját mivoltába. Mert úgymond Buber: „Ha a zsidó miszticizmusnak az ereje a népek egyik eredeti tulajdonságából származik, amely azt létrehozta, akkor abba későbbre a népek a sorsa is belevésődött. A zsidóknak vándorlása és martiruma a lelkiüket a végső kétségbeesés lendületébe helyezte, amiből az extázis villáma oly könnyen felcikkázik. Egyidejűleg azonban megakadályozta őt abban, hogy az extázis tiszta kifejezését kiépítsék és elcsábította őt arra, hogy szükségszerűt, átélte dolgot fölöslegessel, fölszedettel összevissza dobálja és abban az érzésben, hogy a sajátját a gyötrelmekről nem tudja megmondani, idegen kérdésekben bőbeszédűvé váljon.” Ime ő is elismeri, hogy az

irodalmat a nép külső és belső helyzete, politikai állapota is determinálja. A talmudnak kabbalisztikusnak látszó megjegyzései inkább olyan filozófikus ízűek, amint hogy a kabbala is nem egyéb, mint a bölcsészetnek a fantáziával való összehasonlítása. Nagyon helyes megjegyzés, mely a Kohelet végzavát magyarázza: „A dolognak vége, amelyben minden bennfoglaltatik, Istent féljed és parancsait őrizzed meg, mert ez minden ember.” Vagyis, hogy Istent féljed és parancsait őrizzed meg, ezt minden egyszerű ember is megteheti. Nem kívánhatjuk, hogy mindenki értsen a bölcsészethez, nem kell kutatni és keresni, ami felfogásunk határán kívül esik, de hogy Istent féljed és parancsait őrizzed meg, ezt minden legprimitívebb ember is megtarthatja. A Talmud tehát a titkos tudományok között megemlíti a Máászé Merkábát, ez isteni trónszekérről való leírást, mint az Ezékiel könyvében található víziót és a Máászé berésiszt, a teremtés művének elbeszélését. Az előbbi az istenség titkait kutatta. A teremtés munkája pedig a világtéremtéssel kapcsolatos rejtvényekkel foglalkozott.

A rabbik pasztorális munkája

Írta: Halpert Salamon, tapolczai főrabbi

Az országos kongresszusnak egyik legfőbb vitatóit kérdése a rabbiság helyzete, jogainak körülírása, működésének mikéntje volt. Valósággal „vihar tombolt” egyik-másik felszólalás közben és után, pedig nem ez volt a legfontosabb kérdés és probléma, mely feleletre és megoldásra várt és amely a rabbikart közelről érintette. Sokkal mélyebb és jelentősebb az a feladat, mely a rabbi nélkül levő kis községek egy rabbisági kerületté vonásáról szól, hogy meg ne maradjon az országban község, amely ne részesülne rendszeres vallási gondozásban és nevelésben és ezzel megmentsük annak a közösségnek, vidéknek tagjait, különösen a gyermekeit a zsidó jóvendőnek. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy ez a törekvés sikerrel járt, a kongresszus elharrtározta, ezeknek a rabbisági kerületek állásainak betöltését és ezzel remélhetőleg egy jobb zsidó munkának alapjait rakta le.

En ezt azonban elegendőnek nem tartottam. Rabbi és vidéki delegátus mivoltomban rámutattam arra az ellentétre, amely éppen a pasztorális munka szempontjából a főváros és a vidék között fennáll. Tény, hogy a kis községek rabbi nélkül való élete zsidó szempontból a lasu haldoklás képét mutatja, tény, hogy a kishitközségek zsidósága s maga a felekezeti nagyot emelkedik megbecsülésben,

ha egy intelligens és agilis fiatal rabbi áll az élén, tanít nevel, színvonalat teremt, tény, hogy értékes zsidó munka indul meg az egyébként elhanyagolt és közbűbös, a mindennapos kis pereszólamokban magát kiélő hitközségben az ott lakó és működő rabbi által; de állítom, nincsen olyan vidéki kisközség, amely évente funkciókon, kultúrelőadásokon, esetleg hazafias ünnepen ne hallja a rabbi tanító szavát s érintkezzen közvetlenül vele és érezze a vallás melegségét. Ugyanakkor a nagy hitközségek zsidóságának jó része az 5000 lélekszámot felülmúlóknál, ahol csak egy rabbi van és elsősorban Budapesten, ahol az ország kongresszusi zsidóságának kétharmad része él, ezeknek az elhanyagolt és elárult vidéki kisközségek zsidóságánál is kevesebb részük van papi, pasztorális gondozásban, vallásos nevelésben. A hibát ne a rabbikban keressük. A rabbi a vallást oktatja a középiskolákban, vezeti a rabbi hivatalát, hetenként több szertartási kötelezettségre van, tudományosan dolgozik, társadalmi életet él, nincsen fizikailag módjában felkeresni, megkeresni azokat, akik meggyőződésből, szemérmességből, vagy közömbösségből nem keresik fel templomukat és papjukat. Tapasztalatból tudom, hogy egyházi házasságot kötni nem akaró kitérni szándékozó, gyermekét körülmé-

télni, avattni nem hajlandó embert, családot vehet rá a rabbi személyes meggyőző közbelépésével ezeknek a fontos vallási kötelezettségeknek teljesítésére.

Különösen Budapestről beszéltem a kongresszuson. Egész Dunántúl zsidóságának lélekszáma egyenlő Budapest két kerületének, a Lipót-városnak és Erzsébet-városnak zsidó lélekszámával. Dunántulon 40 rabbisági kerületben hirdeti a rabbi vallásunk tanításait, ezzel szemben Pest nevezett két kerületében hányan? Hány rabbi végzi Bpsten a körházak állandó, rendszeres látogatását, a börtönök lakóinak vizsgáztatását, a külváros zsidó nyomortanyáiban lelkek újjáépítését. A pesti rabbiság egyik kiváló tagja a kongresszuson válaszában hivatkozott arra, hogy a pesti zsidó hitközség szolgáltatában számos rabbi van, akik a vallásoktatást végzik és így az összehasonlítás nem igazságos. Erre csak annyi a válaszuk, hogy rabbi-oklevéllel rendelkező vallásánár nem végez rabbi működést, mert munkája csak az iskolán belül való hitoktatásban merül ki. Miért van az, hogy a vegyesházasságok a zsidóság rovására, a csak polgári házasságkötések a kitérések aránylagosan is a fővárosban jóval nagyobbak a vidékinél. Megkapjuk az előbbi összehasonlításból a magyarázatot. Ha pesti templomaink befogadóképessége alig éri el a lélekszám 20 százalékát, a működő rabbikra pedig egyenként 20,000 lélek esik. Ha a rabbi a bibliai prófétaikkal hasonló egyéniségű volna is, akkor sem képes ellátni őket úgy, hogy a zsidó jövő szempontjából ezek a tömegek értékesen maradjanak meg. A munkások tízezrei ez az alkotó, értékes réteg teljesen elveszett a zsidóság számára, ha még idejekorán nem próbálkozunk meg a visszaszerzésével. Intelligens, lelkes fiatal rabbik ezekben a vallástól teljesen mentnek látszó zsidó munkásokthonokban bele tudják vinni a vallás problémáit, gondolatokat ébreszthetnek, amelyek a zsidóság számára meghozzák gyümölcseit. Szélsőségekbe tévedés helyett templomainkba hozhatják őket.

Meg vagyunk győződve igazunkról, azért győzniünk kell, ebben az eszméi harcban. Házról-házra járni, kérni, nem visszariadni az elutasítástól, vitákat provokálni, zsidó könyveket vinni ajándékkul stb. Ez szent és nem halasztható kötelessége a pesti zsidó hitközségnek. Állandóan szükség van az anyakönyvi hivatalokon keresztül ellenőrizni a zsidó születéseket, készülő házasságokat; azonnal jelenjen meg a hitközség kiküldöttje, aki művelt rabbi legyen s figyelmeztessen, ha kell beszélje rá a szülőket, a feleket vallásunk törvényeire. A kitérésre jelentkezőknél rabbi látogasson el a jelentkezők

lakására lelki környezet tanulmányra és dolgozzék a szónak az érzelmenek az erejével, ha erre szükség van. Ha vidékről rabbija elől menekülve a fővárosban szándékozik hitét elhagyni, az első jelentkezés után azonnal értesítést kapjon a vidéki rabbi, mert össze kell fogni közös erővel egy veszendő zsidó lélek megmentésére.

Köböl való templomépítés előtt a lélekben kell szentélyt építenünk. Minél több zsidó lélekben érjük el, hogy legalább érdeklődést válthatunk ki belőlük, amely érdeklődés szeretetté változhatik megfelelő gondozók által. Ekkor az új megnyert zsidó tömegeknek kevés lesz a meglévő templom, megtörténik a templomépítés szükségletből. Ezért és még sok mindenért, melyről majd máskor írok halaszthatatlanul szükség van arra, hogy a pesti hitközség legalább 15-20 fiatal az intézetből most kikerült rabbít alkalmazzon, akik munkára, szent hivatásuk gyakorlására várnak és vágyanak. Ez a munka pasztorális legyen, a pesti zsidó tömegeket közelhozni a hitközséghez, a zsidóság eszméihez, a hithez, az egyetemes zsidó sorsközösséghez. Nem lehet ezt a budget okokkal sem visszautasítani, mert a pesti költségvetés 1 százalékanak megfelelő összeg elegendő arra, hogy ennyi fiatal rabbi munkálkodjék a szebb zsidó jövőért. Ezt az összeget zsidó szempontból felébresztett tömegek hamarosan és bőségesen visszaadják, már azzal is, hogy nem szünnek meg gyermekeikben névleg is zsidó lenni.

Rendíthetetlen meggyőződés, hogy a nagyvárosok, de különösen a főváros zsidóságának jövője egy mihamarabb meginduló komoly, értékes, pasztorális munkától függ, amely a pesti zsidóságot nemcsak lélekszámban, de zsidóérzésben eszméink ismeretében, zsidó problémáknak európai értelemben vett programmá feltevéseben is vezetője lesz a vidék zsidóságának.

Ez lesz és így lehet a magyar zsidóságnak megújodása és akkor a magyar Izrael elfoglalhatja a világ zsidóságában is azt a helyet, amely őt multja és számaránya szerint megilleti.

A vezérigazgató úr . . .

A párnázott szoba ajtaja kissé kinyílt, a hivatalszolga az ajtó fáján diszkrétén kopogtatott és halkán, alázatosan jelentette:

— Méltóságos úr, egy sürgöny... dringend.

Serédy Móric vezérigazgató, abba hagyta a tőzsdei árfolyamok tanulmányozását, gyorsan átfutotta a sürgönyt, majd felébredt arccal szól:

— Néhány napra sürgősen el kell utaznom. Mondja meg Girálthy igazgató úrnak, hogy kéretem, a lakásomra pedig telefonáljanak, hogy csomagoljanak be háromnapra való öltözetet, készítsék elő a fekete zsakettet és az autót várjon rám két órakor...

A szolga eltávozott és Serédy nyugtalanul elkezdett járkálni a szobában. A titkára a szomszéd szobából be akart lépni, de az igazgató felült arcát meglátva diszkrétén visszavonult.

— Nem... nem mondhatom meg... Erről azóta még nem volt szó közöttünk. El sem vihethem magammal... Kis szegényes falusi temető... héberbetűs sírkövek... sirató zsidó asszonyok... bevágják a ruhámat, nem vihethem el... A szegény, meghalt édesanyám emlékét sem tisztelném meg vele, ha egy kényeskedő, előkelő dámát elvinnék magammal, akit minden szóról, minden hang kellemtlenül érintene... Aki a gyászt is csak kötelességből mímelné, mert az én édesanyámról van szó...

Miközben Serédy fejében villámgyorsan, izgatott liktetéssel követték egymást ezek a gondolatok, megszólalt az asztalán a telefon:

— Te vagy az, fiam? — szól bele a beszélőkagylóba erőltetett vidámsággal. — Semmi... csak néhány napra el kell mennem... üzleti dolog... valami nagyobb parcellázás... Alsóséred... kis falu... igen, ott születtem... Húsz év óta nem láttam... A holnaputáni nagy estély? Még nem tudom, itthon lehetek-e. Igyekezni fogok, fiam... Nem lehetne elhalasztani?... esetleg fáradt leszek... Majd meglátjuk... Csókolom kezdet... *

Serédyné elképedve nézett az urára, mikor harmadnap délután fáradtan, elnyílt hazaérkezett.

— Szinte ijesztő a külsőd. Miért nem beretváloztál?... Így még nem is láttalak. Azonnal fürdőt készíttetek és hivatam a borbélyt.

— Nem lehet... nem szabad borotválkoznom... kis, muló bőrbaj... semmi az egész... Három napig parasztszobában aludtam.

— Azonnal orvosért telefonáltatok.

— Szükségtelen. Voltam a professornál, azt mondta: nyolc nap mulva magától meggyógyul.

— De ilyen arccal csak nem mehetsz az emberek közé! — kiáltotta riadtan az asszony.

— Már betegét jelentettem sürgönyileg a bankban... egyébként sem érzem jól magamat, — felelte rosszkedvűen Serédy.

— És a mai estélyen?

— Leszel szíves és kimentesz, fiam. Ti azért csak mulassatok zavartalanul.

Mikor Serédy levette a felöltőjét, az asszony újabb izgalom érte.

— Mi történt a mellényeddel? Micsoda szakadás ez rajta?

— Beakadtam egy szögbe... az ilyen egyszerű falusi házak olyan primitívek, akár az őseber knuyhója.

— Reggel leküldetem a szabóhoz, ha ugyan meg lehet csináltatni...

— Nem olyan sürgős. Egyelőre ugyanis néhány napot itthon kell töltenem.

*

Serédy Mórictól nem ezen a néven anyakönyvezték. Eredetileg Stern Mór volt. Először a vezetéknevét magyarosította Serédyre, később a Mór név helyett vette fel az arisztokratikusabb csengésű Móric nevet. Édesapja halála után a „Stern Izsák és Fia bankháza” cég átfűsülésére került a sor. „Agrária Bank és Mezőgazdasági Rt.” lett belőle. Mikor aztán a háborúban megismerkedett a hősi halált halt, előkelő társaságbeli Sporn Edgár báró, ulánus kapitány és úrlovas, fiatal, szép özvegyével, az ő kedvéért — minden különösebb engedély nélkül — y-nal kezdte írni a nevét. Néhányszor, kísértéképpen a fizetett kommunikációba csúsztatta be ilyenformán a nevét. Mikor látta, hogy a közvélemény hallgatagon tudomásul veszi állandó nevét is ebben a formában kezdte használni. Ezzel — úgy érezte. — végleg elszakadt a zsidóságtól is, melyből diszkrétén, csendesén és olyan módon lépett ki, hogy a társaságban senki sem emlékezhetett rá vissza, hogy valaha is más hiten született. Sporn bárónéval kötött házassága után társaságbeli helyzetének ezt az ősi eredetét végleg megpecsételte és a feleségével sem beszélt sohasem a származásáról, sem a családjáról. Az asszony egyáltalában nem mutatkozott kíváncsinak és Serédynak így könnyű dolga volt ezzel a kérdéssel... *

— Valami Horovitz akar a méltóságos úrral beszélni, — jelentette reggel az inas Serédynak, mikor éppen befejezte a reggelijét. Serédy arcán izgatott piros-ság ömlött el...

Nagy széderesték

**Niszel-étteremben
Elit társaság**

**VII., Rombach-utca 16. szám.
Telefon: 32-9-89. és 43-9-96.**

— Bocsássa be...

Ez a Horovitz valamikor az édesapjához járt. Együtt búvárkodtak a szent könyvekben. Rendszerint ebéd után jött, így mindig jutott neki még a süteményből, gyümölcsből, s — aminek legjobban örült — mindig kijárt neki egy hosszú virzsinia-zsivar. Később Horovitz a rabbi-hivatalnál kapott valamilyen állást s így megtudta azt is, mikor Serédy bejelentette kitérését. Horovitz akkoriban felkereste őt a hivatalában s szinte biroka kelt a hivatalosokkal, mikor nem akarták beengedni a nagyhatalmú vezérigazgatóhoz.

— Ne tegyen ilyent, vezérigazgató úr, — mondta neki akkor a kis Horovitz, — még keserűen megbánhatja, hogy hitlen lett a hitéhez.

— Nekem semmim sincs a zsidóságból, — felelte ő ekkor. — sohasem éreztem magam zsidónak.

— Majd akkor fogja magát annak érezni, ha már elhagyta a hitét — mondta Horovitz. — Az ember életének vannak pillanatai, amikor meg akar kapaszkodni a hitébe, s az újonnan felvett hitben, mely nem gyökerezhetik belénk, sohasem tudunk megkapaszkodni. Az szolgálhatja a kényelmünket, az érvényesülésünket, de sohasem válik a hitünké.

— A hit a gyengék menedéke — nevetett Serédy — s én erős vagyok. Ha gyenge volnék, akkor én is ott tartanék, ahol maga, s ha maga erős volna, itt ülne az én helyemen, s akkor nem volna szüksége a hitre...

A kis gnóm megöregedett. Bár az évek még nem igazolták a törődöttségét, de az ilyen búvárkodó, régi könyvekben élő emberek hamar vénülnek. Még fureszab lett az arca, szakállának gyér szálaik mögött elötűntek a mely barázdák.

— Úgy éreztem, — kezdte dadogva — hogy ma könnyebben fogok Önhöz bejutni. Ne haragudjék, ha ideolalkodtam, de éreztem, hogy el kell jönnöm valakizhez, akinek elmondom, hogy milyen fájdalommal érintett engem a megboldogult nagyasszony, áldottszívű jöltevőm halála.

— Köszönöm a szíves részvétét, Horovitz, — mondta Serédy meghatóttan.

— Aztán még valamiért jöttem, — szólott a gnóm félénken és kutató pillantásokat vetett Serédyre. — Úgy gondoltam, ha Önnek esetleg... kényelmetlen volna... én járnék el Ön helyett az egyházi hivatalokban... talán ápolgatni akarná a megboldogult sírját... Szóval, talán szüksége lehetne rám ebben a szomorú esetben...

— Köszönöm a figyelmét, majd igénybe fogom venni a szívességét, — mondta zavarodottan Serédy.

Nagy esőnd lett a rövid párbeszéd után. Horovitz kényelmetlenül feszengett,

Serédy szeretett volna szólni valamit, de nem tudta: mit mondjon, hogyan kezdje. A társaságbeli világfi, az audienciákat osztó bankvezér egyszerűen olyan félszeg lett a kopott, elnyűtt kis zsidó bócherrel szemben, mintha a kisdiaák állna a tanítója előtt.

Az ajtó kinyílt és a felesége lépett be rajta. Az asszony meglepetten nézett férje különös vendégére, majd Serédyre meredt kérdő tekintete. A férfi egy pillanat alatt visszanyerte önuralmát.

— Hát igen — fordult határozott és leereszkedő hangon Horovitzhoz, — abban az ügyben jelentkezzék majd nálam valamelyik délelőtt a hivatalomban. Itt van egy névjegy, ezzel majd akadálytalanul bejuthat hozzám...

Horovitz kétszer is elbotlott, míg az ajtóig ért.

— Nagyon fontos dologban járhatott itt ez a vendég — mondta Serédynek csípősen az asszony, — hogy az ő kedvéért még a legszigorúbb magányodat is megszeged. Az orvosra sem voltál kíváncsi, pedig ő fontosabb szolgáltatokat tehetne a — betegségednek.

— Régóta ismerem, nagyon jóra való ember, — mentegetőzött a férfi.

— Azt hittem, talán ezt is a parcellázás alatt szedted fel, abban a paraszt szobában, ahol a borbajodat és a szakadást az öltönyödön, — vágott vissza az asszony.

— Valóban ott is találkoztam vele — mondta keserűen Serédy és egy pillanatra eszébe jutott az álma, melyben valóban együvé kerültek a kis Horovitz és az a szomorú parcellázás, melyen hatlábnyi földet vásárolt az alsóserédi temetőben.

*

A nyolc nap lejárt. Úgy látszik, nem volt semmi komplikáció. Serédy maga is boldog volt, hogy a kényelmetlen szakálltól végre megszabadulhatott. Szerdán reggel az volt az első dolga, hogy borbélyt hívatott s beretválkozás után megfürdött. Azután behívatta az inast és maga adta át neki a mellényt, hogy küldje a szabóhoz. Az asszonynak, aki később szokott kelni, első útja szintén az urához vezetett.

— Végre, hogy megint emberi külsőd van! — mondta megkönnyebbülten, de barátságatlanul.

Serédy meglepődve hallgatta az asszonyt.

— Igen, igen — folytatta amaz — valami egész különös érzésem volt, valahányszor bejöttem ide a szobába... Azért is nem erőltettem, hogy orvost hívjunk és azért tartottam még a férfi-vendégeket is távol a szobádtól... Én nem tudom... belenéztl-e közben a tükrőbe... észrevetted-e... el sem tudtam volna képzelni, mekkora különbséget tesz egy szakáll az arcon... Mikor a hé-

ten aztán itt volt az a koldus, vagy nem tudom az a „régí ismerős”, akkor világosság gyúlt bennem... mikor egymás mellett ülve láttalak, észrevettem, hogy mennyi zsidós vonás van úgy szakállasan az arcodon... olyan idegenszerű, olyan iuresa volt az nekem. Félek, hogy ezentúl sokáig ilyennek fogom látni az arcodat...

— Szóval, a vonásaim, meg nem felelő árnyékolás esetén, nem társaságképesek.

Udvariasan elbúcsúzott a feleségétől s a bankba sietett...

Az elintézetlen levelek garmadában ott feküdtek az íróasztalán. Az igazgatók és tisztviselők sorjában tisztelegtek nála és felgyógyulása alkalmából szerencsekívánataikkal halmozták el. A titkár szerényen érdeklődött, hogy nem kívánja-e jelentéseit meghallgatni.

Előbb néhány magánlevelet kell személyesen elintézni.

Papírost tett maga elé és folyamatosan — mintha egy belső hang diktálná neki — megírt két levelet. Az első, melyet a feleségének írt, így szólt:

— Miután a szakállam árolumá lett és nem garantálhatom, hogy az élet minden helyzetében simára beretválva jelenhessek meg Ön előtt, azt még kevésbé, hogy az utolsó nyolc nap kellemetlen benyomásait ellensúlyozni tudjam: kénytelen vagyok Önnel közölni, hogy útjaink elváltak. Mindig korrekt voltam Önnel szemben és bocsássa meg az egyetlen hazugságomat is. Én nyolc nappal ezelőtt az édesanyám temetésén voltam, s a nyolce napos borostás államnak nem betegség volt az oka, hanem zsidó vallási parancsnak engedelmességet, mikor ily módon akartam édesanyámat meggyászolni és kiengesztelni azért a rettenetes fájdalomért is, melyet hitehagyással okoztam. Ruhámat is ezért szaggattam meg, ősi szokás szerint. Ami még Önt ezekután, érdekelheti, azt majd hivatalos úton, ügyvéd útján fogom közölni Önnel.

*

— Kedves Horovitz! Nagyon kérem, legyen szíves és sürgős ügyben azonnal keressen fel. Lesz valami kis elintézni valóm a rabbi-hivatalban. Ha ideje engedni fogja, arra is meg fogom kérni, hogy mindennapi látogatásait újítsa fel nálunk ugyanúgy, mint az édesapám idejében. A részleteket még megbeszéljük. Most csak annyit, hogy a fizetését, s a szivarjait is meg fogom duplázni. Nálam nem lesz olyan könnyű a helyzete, mint az édesapámnál volt. Velem, mindent egészen előlről kell majd elkezdeni...

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda VII. Bethlen G. u. 33.